

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Pavλίna Batalová

Profesní etika advokátů v České republice

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Tomáš Friedel, Ph.D.

Katedra:

Politologie a sociologie

Datum vypracování práce:

24. 4. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 149 982 znaků včetně mezer.

V Praze dne 24. 4. 2023

Pavλίna Batalová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Tomáši Friedlovi, Ph.D. za jeho cenné rady a laskavý přístup při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1. Vymezení základních pojmů	8
1.1. Morálka, etika a právo	8
1.1.1. Morálka	8
1.1.1.1 Morálka a etika	10
1.1.1.2 Morálka a právo	10
1.1.2. Etika	11
1.1.2.1 Etika a právo	12
1.1.3. Právo	12
1.2. Profesní etika	14
1.3. Etický kodex	15
2. Exkurz do historie advokacie	18
2.1. Samotné počátky advokacie	19
2.2. Advokacie v českých zemích od počátku 14. století do roku 1627	20
2.3. Advokacie v českých zemích v letech 1627 – 1848	22
2.4. Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1918	23
2.5. Advokacie v českých zemích v letech 1918 – 1938	24
2.6. Advokacie v českých zemích v letech 1938 – 1948	25
2.7. Advokacie v českých zemích v letech 1948 – 1989	26
2.7.1. Etapa 1963 – 1975	27
2.7.2. Etapa 1975 – 1989	27
2.8. Advokacie v českých zemích v letech 1989 – 1996	28
3. Advokacie a její právní zakotvení	29
3.1. Advokacie	29
3.2. Právní úprava advokacie	30
3.2.1. Zákon o advokacii	30
3.2.2. Etický kodex advokátů	32
3.3. Česká advokátní komora	35
3.3.1. Orgány České advokátní komory	36
3.4. Kárná odpovědnost advokáta	38

3.4.1. Kárné řízení	40
3.4.1.1. Kárná opatření	41
3.4.1.2. Průběh kárného řízení	41
3.4.1.3. Způsoby ukončení kárného řízení	42
3.4.1.4. Opravné prostředky	43
4. Práva a povinnosti advokáta promítající se do jeho soukromého života	44
4.1. Advokát	44
4.2. Vybraná práva a povinnosti advokáta	46
4.2.1. Povinnosti advokáta vůči ostatním advokátům	49
4.3. Projevy advokáta	49
4.3.1. Projevy advokáta učiněné při poskytování právní služby	50
4.3.2. Projevy advokáta učiněné v souvislosti s poskytováním právní služby	51
4.3.3. Projevy advokáta učiněné v souvislosti s výkonem advokacie	52
4.3.4. Projevy advokáta učiněné bez souvislosti s poskytováním právní služby	53
4.4. Svoboda v projevu advokáta	54
5. Vztah profesní etiky advokátů a jejich osobního života	57
5.1. Občanská svoboda projevu advokáta	59
5.1.1. Politická svoboda projevu advokáta	62
5.1.1.1. Prohlášení advokátů	63
Závěr	68
Seznam zkratk	77
Seznam použitých zdrojů	72
Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a 3 klíčová slova v českém jazyce	77
Název diplomové práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a 3 klíčová slova v anglickém jazyce	78

Úvod

Téma této práce jsem si vybrala pro jeho aktuálnost a osobní zainteresovanost, neboť z výčtu právnických profesí mám k advokacii nejbližší, jelikož jsem se s ní, oproti ostatním právnickým profesím, měla možnost seznámit již jako studentka, přičemž doufám, že má následná cesta bude nadále směřovat k advokátnímu povolání. K výkonu advokacie nestačí pouhá orientace v právních předpisech, ale nezbytné jsou i další požadavky, jež přispívají ke společnosti očekávané vážené úrovni advokátů, a přispívají tak k důstojnému postavení celé profese nejen v rámci justice. Advokacie je profesí reprezentující zájmy klienta, rovněž zájmy státu, ale také zájmy celé společnosti. Etická pravidla představují pro advokáty závazně stanovený regulátor chování, kterým jsou povinni se řídit a dodržovat ho. Při bližším zkoumání profesní etiky advokátů mě zaujala zejména otázka jejich soukromého života, především do jaké míry je etickým kodexem ovlivněn. Otázka, kterou si v této práci pokládám zní, jak etická pravidla zasahují, ovlivňují a omezují osobní sféru života advokátů, úžeji zaměřena na jeho projevy, ať již profesní, osobní či politické.

Práce je členěna do pěti kapitol. Z pohledu koncipování podoby této práce jsem považovala za vhodné věnovat se profesní etice advokáta nejprve s obecným představením základních pojmů, jež s etikou souvisejí. Pokládám za důležité věnovat úvodní část mé práce otázkám etiky, morálky a práva a jejich vzájemným vztahům, neboť bližší zkoumání jednotlivých ustanovení, vztahujících se k soukromému životu advokáta, by postrádalo na významu, pokud by nebylo alespoň krátce představeno, co je základem profesní etiky a proč tato ustanovení vůbec existují. Z tohoto důvodu je první část práce věnována náležitě teoretické přípravě pro následnou analýzu daného tématu.

Na položený základ práce v podobě obecných pojmů navazují kapitolou věnovanou dějinám advokátní profese. Tato kapitola je snahou o přiblížení historického vztahu mezi etikou a advokací, přičemž je zaznamenán historický vývoj advokacie od samotných počátků až po dnešní formu pojetí a shrnuje významné zlomové události související s tím, jak můžeme advokacii vnímat dnes, včetně jejich zásad a etických pravidel.

Jednotlivé normy právních předpisů mohou obsahovat pojmy, jež nejsou zcela srozumitelné nejen pro veřejnost laickou, ale i pro tu odbornou. Stanovená pravidla tak

mnohdy vyvolávají interpretační rozpory vedoucí k nenaplnění jejich účelu. V této práci se proto zabývám jistými stanovenými mantinely, vytvářejícími prostor pro chování advokátů, zejména pro jejich projevy z pohledu jejich souladu s důstojností a vážností advokátního stavu. Vzhledem k tomu, že důstojnost a vážnost advokacie je úzce spojena s důvěrou v samotné advokáty, za situace, v níž některý příslušník advokátního stavu profesní etiku nějakým způsobem porušuje, kazí reputaci profesi jako takové, a tím se ztrácí důvěryhodnost k advokacii ze strany veřejnosti.

Pro řádné zodpovězení položené výzkumné otázky volím ke zkoumání celé problematiky především metodu deskriptivní a analytickou. Předmětem analýzy bude nejen judikatura kárných rozhodnutí, ale také iniciace advokátů, publikované odborné články a internetové zdroje související se soukromým životem advokáta. Dále pak využívám metodu interpretační, a to k objasnění smyslu obsahu právních předpisů, zejména § 17 zákona o advokacii a čl. 4 etického kodexu, jakož i kárných rozhodnutí České advokátní komory. V rámci interpretace zákonných ustanovení užívám výkladu jazykového a teleologického.

Tato diplomová práce by měla být přínosem především v oblasti problematiky profesní etiky advokátů s poukázáním na hranice stanovené závaznými právními předpisy, za kterými by se advokáti neměli ocitnout, a to zejména v oblasti soukromého života advokáta se zaměřením na jeho projevy v souvislosti s ústavní svobodou slova na jedné straně a zachováním advokátní mlčenlivosti a důstojnosti advokátního stavu na straně druhé. Cílem bude rovněž zhodnocení etického kodexu advokátů a případné zvážení návrhů de lege ferenda.

1. Vymezení základních pojmů

Toto pojetí vymezení základních pojmů nemá představovat vyčerpávající a systematické definice, je však snahou o formulaci některých pojmů, týkajících se dané problematiky pro účely této práce. Pokládám za důležité přiblížit základní pojmy vztahující se k danému tématu profesní etiky a porozumět nejen jejich významu, ale také vztahům mezi nimi.

1.1. Morálka, etika a právo

Náš život je ustavičně řízený pravidly, zákony a normami, jež jsme si osvojili vlivem školy, rodiny či státu a determinují náš život. Součástí těchto norem jsou i normy mravní, jež jsou pro život člověka do jisté míry omezující, avšak umožňují fungování ve společenství lidí, neboť společenský styk by byl, při jejich absenci, velmi obtížný.

1.1.1. Morálka

Pojem morálka pochází z latinského slova „mos“, což v překladu znamená „vůle“. Žádná z definic morálky nemůže zcela vyčerpat její význam, neboť se neobjevuje pouze v jedné ohraničené sféře lidského působení, ale prolíná se všemi lidskými vztahy. Morálkou můžeme nazvat nejen to, jak se k sobě lidé chovají navzájem, ale také jak se chovají k sobě samým. Jde tedy o jednání jednotlivce ke všemu, co ho obklopuje, ať se jedná o vše živé, neživé, materiální či duchovní.¹ Morálka se považuje za soubor hodnot a principů, který určuje, co je dobré a správné. *„Smyslem existence morálky je vytvořit takový hodnotový a normativní systém, který by – pod hrozbou morálních sankcí – inspiroval vnitřní hodnotové prožívání lidí (svědomí, moralitu) a na základě toho i jejich vnější vztahy k jiným lidem (mravnost), a tím poskytl společnosti morální a mravní stabilitu a jistotu.“*² Regulace chování lidí z hlediska morálky je pro lidské bytí charakteristická. Morálka jednání lidí nepochybně usměrňuje. Pro to, aby společnost plnila svůj účel, je nutné, aby existovaly společensky přijímané mravní normy. Cílem je

¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-42-2. s. 13.

² NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-92-x. s. 289.

mravní ukotvení společnosti, což je nezbytnou podmínkou pro lidsky důstojné spolužití, které je nepochybně v obecném zájmu.

Morálka jednotlivce, dle Petra Nesvadby, nevzniká pouze napodobováním sociálních vzorců, nýbrž konkrétním a tvořivým osvojením hodnot společenské morálky regulované svědomím daného člověka. Jedince ovlivňují v chování dva aspekty. Tím prvním je vlastní svědomí, čest a osobní žebříček hodnot, druhým je doba, prostředí a celkově společnost, ve které se pohybuje.³ V každé sociální skupině se nachází morální řád, který daná komunita svými nároky formuje. Člověk je součástí více sociálních skupin, je součástí rodiny, školní skupiny, sportovního týmu nebo kamarádského kolektivu, přičemž ideální situace nastává, když jsou morální požadavky skupin totožné. Morální systémy sociálních skupin však mohou být založené na rozdílných až protikladných hodnotách. Morálka je charakteristická orientací na druhé, tedy jedinec při svém jednání zohledňuje zájmy ostatních. Cílem morálky je kooperace lidského chování, a tím zachování existence společnosti. Morální požadavky a pravidla jsou pro člověka do jisté míry omezující, naproti tomu však také prospěšné, neboť ho chrání proti škodlivému jednání druhých.⁴ Morálka stojí na neformálnosti, není tedy souborem úřednických pravidel a předpisů. Morálním usměrňovačem nejsou instituce, nýbrž veřejné mínění. Podstatou morálky je její subjektivizace neboli zvnitřnění. Volba konkrétního konání člověka podléhá jeho mravnímu vnitřnímu hodnocení a přesvědčení o správnosti mravní normy. Mravní hodnocení se projevuje přisuzováním mravní hodnoty svému vlastnímu jednání i jednání ostatních osob. Hodnocení takových činů má sociální aspekt. Toto jednání hodnotíme jako špatné, nebo dobré, na základě toho poté posuzujeme i konkrétní osoby, čímž předpokládáme, že člověk pozná rozdíl mezi tím, co je špatné a co je dobré. To ovšem nepopírá fakt, že o zlu a dobru mohou mít jedinci zcela odlišné představy. Když hodnotíme lidské chování z hlediska mravnosti, automaticky předpokládáme, že člověk má moc nad svým jednáním, rozhoduje se, zda bude jednat a jakým způsobem.⁵

³ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-195-3. s. 11 – 12.

⁴ REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. Bratislava: Kaligram, spol. s.r.o., 2010. ISBN 978-80-8101-376-8. s. 50 – 51.

⁵ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Přeložil Karel ŠPRUNK. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0917-5. s. 14.

1.1.1.1. Morálka a etika

V původním významu je etika spojována s teorií morálky, tedy filozofické disciplíny, která zdůvodňuje normy morálky, její původ a podstatu. Často se však pojem etika užívá pro synonymum samotné morálky, jakožto soubor pravidel, který každodenně ovlivňuje naše činy, proto tyto dva pojmy lidé v běžném jazyce často nerozlišují. „*Název etiky pochází z řeckého ethos – mrav. Stejný význam má latinský termín „mos“, od něhož je odvozeno slovo morálka. Etymologicky jsou etika a morálka synonyma. Běžně se však pojem etika užívá pro určitou vědní disciplínu, část praktické filozofie. Etika řeší tedy především problém mravního dobra, je vědou o mravnosti. Je tedy teorií, nikoli praxí. Praxí je morálka co by systém mravních pravidel, kterými se chceme řídit v životě.*“⁶ U morálky existuje konkrétní nositel, jenž se pro určité chování svobodně rozhoduje, avšak u etiky tomu tak není, ta je metodou poskytující lidem návod, jak se za určitých situací chovat. „*Morálka představuje neinstitucionalizovanou formu chování. Mravní normy formuluje to samé společenství, které se jim podřizuje. Etika zkoumá tyto normy.*“⁷ Etický přístup je charakteristický tím, že se snaží pronikat k základům, na kterých morálka spočívá.

1.1.1.2. Morálka a právo

Morálka představuje nepsaná pravidla upravující chování lidí. Právo obsahuje psané normy, jde o soubor kodifikovaných legislativních požadavků platných v konkrétním čase a místě. Obecně normy definujeme jako sociální pravidla chování. Normy právní se vyznačují svojí vynutitelností, normy mravní pak tím, že jsou akceptovány v sociálních kruzích. Dalším rozdílem je forma sankcí, neboť morálka bývá sankcionována svědomím konkrétního člověka a veřejným míněním, oproti tomu u práva bývají sankce velmi různorodé. Rozdílnost nacházíme také v rozsahu působení. Morálka se prolíná veškerými lidskými aktivitami, ale právo není schopno pokrýt každé konání člověka, i proto se zaměřuje jen na vybraná lidská jednání.⁸ Svoboda lidské bytosti tkví

⁶ BÍLÝ, Jiří. *Základy etiky, estetiky a religionistiky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-21-x. s. 11.

⁷ HERZOGOVÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8. s. 19.

⁸ REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. Bratislava: Kaligram, spol. s.r.o., 2010. ISBN 978-80-8101-376-8. s. 56.

v tom, že je schopna konat zlo i dobro a neustále se mezi zlem a dobrem rozhoduje. Jen stěží by stát mohl fungovat, pokud by ve společnosti převažovalo nezákonné a nemorální chování. Pokud by došlo k masovému porušování mravních a zákonných pravidel chování, vedlo by to k chaosu, který by byl nevýhodný a také nebezpečný. Je tedy nezbytné, aby se občané, do větší či menší míry, řídili morálními pravidly a zákony.⁹

1.1.2. Etika

Pojmem etika se označuje filozofická disciplína, zabývající se zkoumáním morálky jako společenského jevu. Etiku tedy můžeme považovat za teorii morálky. „*Etika se rodí tam, kde se člověk nebo společnost ptají po hlubším zdůvodnění svého jednání.*“¹⁰ Cílem etiky je klást si a zodpovídat otázky morálních témat. Na etiku nahlížíme jako na obor zabývající se lidskými úmysly, vztahy, chováním z pohledu jejich prospěšnosti pro individuálního člověka i pro společnost jako celek. Můžeme říci, že etika vstupuje do veškerého lidského počínání a úzce souvisí s každodenností lidského života i s jeho rozhodujícími životními situacemi. „*Etika tudíž nepředpisuje pravidla chování jakožto mravní normy, ale studuje je, zkoumá různé mravní postoje, aby ukázala předpoklady, možnosti a důsledky určitých způsobů jednání a s nimi spojených soustav norem, tj. závazných předpisů.*“¹¹ Etika je považována za odvětví filozofie, a proto je neodmyslitelně spjata s otázkami týkajícími se lidského života, jeho smyslu a účelu, jakožto nejvýznamnějších otázek filozofů, na než se snaží nacházet odpovědi. Na vývoji etiky se podílí společnost, dále náboženské, sociální a politické prostředí, ale i kultura, ve které se utváří. V nejširším slova smyslu můžeme na etiku pohlížet jako na studium lidského chování, tedy jsou to jakási pravidla, co lidé „mají“ dělat a jak se „mají“ chovat. V etice jde zejména o nacházení toho, co je špatné a nežádoucí a co naopak dobré a vyžadované po společnosti, jak by lidé měli správně žít.¹² Etika ve smyslu zkoumání vlastností lidí, existuje již od nepaměti. Staré pověsti či náboženské texty jsou nám důkazem, že k posuzování mravnosti docházelo vždy a lidské chování i povahové rysy

⁹ HERZOGO VÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8. s. 18 – 19.

¹⁰ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-195-3. s. 13.

¹¹ VANĚK, Jiří. *Principy obecné, ekonomické a informační etiky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. Ekonomie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86861-54-6. s. 9.

¹² THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6. s. 14.

člověka byly hodnoceny.¹³ Pojem etika je obecně odvozen z řeckého slova „ethos“, které se týkalo zvířat a označovalo místo jejich pastvy nebo stáj, rovněž i způsob života a chování. Později byl tento význam delegován na člověka a jeho místo bydlení, jakož i vše co je mravem a zvyklostí v rámci společného soužití. Nakonec označoval způsob jednání jako takový a myšlení lidí. Během těchto podstatných změn se pojem ustálil na definici smýšlení, charakteru a mravního chování osoby, tedy v přeneseném smyslu se tento pojem používá pro zvyk, obyčej, mrav.¹⁴

1.1.2.1. Etika a právo

Etika a právo si nesmějí navzájem odporovat, nýbrž měly by být vzájemně provázané, navazovat na sebe a společně se doplňovat tak, aby představovaly rámec pro správné fungování společnosti. Pokud by se právo aplikovalo neetickými způsoby, mohlo by dojít k destabilizaci společnosti a v krajním důsledku až k rozpadu celého společenského systému. Jako významnou odlišnost v etice a právu Helena Janotová uvádí především to, že „*Etické normy na rozdíl od právních norem nejsou podporovány ani vymáhány institucemi, ale veřejným míněním, které koriguje chování jednotlivce.*“¹⁵

1.1.3. Právo

Dalším důležitým regulátorem chování je bezesporu právo, jež z morálky a etiky vyrostlo.¹⁶ Objektivní právo je systém závazných pravidel chování vydávaný a vynucovaný státními orgány. „*Smyslem existence práva je vytvořit takový hodnotový a normativní systém, který by – pod hrozbou trestních sankcí – určoval vnější chování lidí k určitému (obecně žádoucímu) modelu a tím poskytl společnosti právní stabilitu*

¹³ BLÁHA, Arnošt Inocenc. *Ethika jako věda: úvod do dějin a teorie mravnosti*. Brno: Atlantis, 1991. Prosum. ISBN 80-7108-023-3.

¹⁴ BÍLÝ, Jiří. *Základy etiky, estetiky a religionistiky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-21-x. s. 11., JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-42-2. s. 13., REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. Bratislava: Kaligram, spol. s.r.o., 2010. ISBN 978-80-8101-376-8. s. 50., NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-92-x. s. 197.

¹⁵ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-42-2. s. 14.

¹⁶ Tamtéž, s. 14.

*a jistotu.*¹⁷ Pozitivní právo se považuje za spravedlivé, pokud jsou takové normy přijímány společností a sociálně pokládány za mravné.¹⁸ Například podle Geoga Jellinka je právo podmnožinou morálky, z čehož vyvstal jeho populární výrok: „Právo je minimem morálky.“

Vzhledem k postupnému vývoji státní moci nároky na lidské chování přecházely z roviny morálky do roviny práva. Díky vymahatelnosti se posílila účinnost norem a předpoklad jejich faktického dodržování ostatními členy společnosti. Právo je oproti morálce formulováno obecně. U práva rozhoduje o přípustnosti jednání třetí osoba, veřejná procedura a důkazní řízení. Trest může postihovat pouze taková jednání, která třetí osoby shledají jako nepřipustné a protiprávní. Je však nutno uvést, že i v případě správně aplikovaného práva může dojít k bezpráví, neboť zcela vystihnout komplikovanost mezilidských vztahů, je pro obecně platné předpisy velmi těžkým úkolem. Právo není schopno zcela pokrýt sféru mravního chování.¹⁹

Jeden ze znaků práva je institucionální zakotvení a donucení, kdy právní norma je pod záštitou prosazující autority a je vymáhána příslušnými orgány. Právo je závislé na existenci konkrétně definovaných norem, které tvoří objektivní kritérium pro hodnocení daných činů. Podstatou práva je jeho závaznost. Pokud dojde k porušení práva, přichází na řadu sankce. Jedná se o realizaci závazných pravidel, jež jsou stanovena státní mocí, nehledě na vnitřní přesvědčení jedince o jejich správnosti. „*Právo nemůže zaručit, že se nikomu nestane škoda a křivda, že každý zločin bude potrestán, podporuje však ty, kdo se jim vyhýbají, a umožňuje jim spoléhat se, že se i ostatní takovému jednání spíše vyhnou. Možnost takového spolehnutí je pro společenský život nesmírně důležitá.*“²⁰

¹⁷ NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-92-x. s. 289.

¹⁸ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Přeložil Karel ŠPRUNK. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0917-5. s. 111.

¹⁹ SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3. s. 71.

²⁰ Tamtéž, s. 71.

1.2. Profesní etika

Většina lidí jednou dospěje do fáze, kdy vykonává určitou profesi. Nejenže se po nich požadují odborné znalosti, ale také určité chování, které nazýváme profesní etikou. Člověk svou prací získává prostředky pro vlastní žití, díky tomu je pracovní činnost nedílnou součástí lidského života i existence celé společnosti. V dnešní době existuje mnoho druhů povolání, u některých je nezbytné studium vysoké školy, u dalších tato příprava vyžadována není. Profesní etiku můžeme označit jako soubor mravních norem a hodnot charakteristických pro konkrétní povolání, který je pro danou profesi závazný. Zpravidla se formuje u povolání zvláště exponovaných, kde je na místě požadovat vyšší mravní standard. Představuje uspořádaný soubor zvyklostí, hodnot, tradic a norem, jež zvyšuje společenskou prestiž profese a ukládá členům mít úctu ke své profesi, stavu a určitému společenskému poslání, jakož i k jejich odborným znalostem a vzdělání. Členové profese by dále měli ctít zásadu péče o důstojnost svého povolání.²¹ Z historických pramenů dovozujeme, že profesní etikou se zabývali již ve starověku. Jako příklad nejstarší etiky se uvádí lékařská etika ve formě Hippokratovy přísahy. Také u jednotlivých cechů ve středověku musela být určitá profesní pravidla dodržována.²²

U profese se a priori předpokládá vyšší úroveň etického chování a morálního charakteru jejich představitelů. Profesní etika upravuje skupinové normy závazné pro jejich členy. Zahrnuje v sobě požadavky společnosti kladené na danou profesi. Je dán důraz především na kvalitní a profesionální výkon povolání, který vykazuje určitý standard odbornosti. Profesní etika by měla reflektovat problémy, jež v rámci určitých profesí vznikají. Věnuje se zachovávání etických hodnot a pravidel v rámci konkrétních povolání. Záměrem je v první řadě jistý morální apel na členy určité profese k chování dle etických pravidel přispívajících k důstojnosti daného povolání. U profesní etiky rozlišujeme dvě úrovně, institucionální – v podobě skupinových etických pravidel a osobní – v podobě osobního profesního jednání každého jednotlivce. V případě, že některý člen profesní etiku nějakým způsobem porušuje, vrhá špatné světlo na profesi jako takovou, a tím se ztrácí důvěryhodnost ze strany veřejnosti.²³ Cílem úpravy je snaha

²¹ HERZOGO VÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8. s. 51 – 53.

²² JANOTO VÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-42-2. s. 14 – 17.

²³ REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. Bratislava: Kaligram, spol. s.r.o., 2010. ISBN 978-80-8101-376-8. s. 81 – 82.

vyvolat společenskou důvěru v to, že členové nebudou své vlastní zájmy stavět nad zájmy profesní skupiny. V profesní etice by se mělo předcházet dvěma krajním protipólům, nadměrné neurčitosti a abstraktnosti, kdy obecná morální pravidla, principy a zásady nebudou více specifikovány, postrádajíc smysl pro uspořádání určité profese, oproti přílišné rigoróznosti a konkrétnosti, která by vymezovala veškerou činnost a náplň práce jednotlivce, přičemž by tak jeho chování bylo velmi svázané, striktní a nebyl by prostor pro svobodné vlastní uvažování.²⁴

1.3. Etický kodex

Dle Tomáše Friedela existuje celá řada kodexů, jež se mohou rozdělovat například na závazné a nezávazné, obecné i detailní, kodexy, které mají či nemají vliv, nebo se liší svým rozsahem a problematiku upravují velmi stručně, ba naopak značně široce.²⁵ Etický kodex je významným regulátorem etického chování, ztělesňující přehled elementárních etických norem a pravidel. Profese dbající o svoji pověst mají zájem na vytvoření morálních pravidel pro své členy. Profesní kodexy by měly představovat jakýsi návod pro nejlepší výkon profese a prezentovat tak široké veřejnosti případné poslání konkrétního povolání. Profesní etika sice nedokáže rozřešit všechna profesní dilemata, snaží se však zmapovat základní hodnoty, na kterých je profese vystavěna. Formování takových kodexů je modifikováno aktuálními otázkami diskutovanými v rámci etiky.

Dle Zuzany Herzogové: „*Etický kodex vyjadřuje základní hodnoty profese, její ústřední smysl a poslání*“.²⁶ V etických kodexech lze spatřovat určitou výhodnost na obou stranách. Na jedné straně je to ochrana lidí využívající služby konkrétní profese, na straně druhé vytvoření jakési aury důvěryhodnosti a spolehlivosti daného povolání. „*Obecně se v kodexech vyjadřují morální požadavky, které jsou přísnější než požadavky, kladené na řadové občany.*“²⁷ „*Profesní kodex je specificky strukturovaným způsobem náhledu na obsah a odpovědnost profese. Postihuje rovněž etické aspekty osobnosti pracovníka*

²⁴ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-195-3. s. 151.

²⁵ SOBEK, Tomáš. *Právní etika*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-333-9.

²⁶ HERZOGOVIČ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8. s. 74.

²⁷ HERZOGOVIČ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8. s. 74.

vykonávajícího danou profesí. “²⁸ „Profesní etické kodexy vycházejí z obsahu povolání, která zásadním způsobem utvářejí a modifikují lidské životy, jejichž výkon může ovlivnit kvalitu lidského života, popř. jeho další existenci. “²⁹

Profesní kodex obsahuje obecné normy zavazující celou profesi a vytváří určitý etický rámec, ve kterém se profese mohou pohybovat, a zároveň ho nesmí překračovat. Je jakýmsi kompasem jedince pro jeho profesní činnost, přičemž vymezuje hranice přípustného výkonu dané profese. Příslušník profesní skupiny je pak ovlivněn nejen svým vlastním morálním přesvědčením, ale také kolektivními morálními pravidly, která reflektují očekávání společnosti od dané profese. Může však docházet k situacím, kdy se soukromá morálka jedince nachází v konfliktu s morálními pravidly, které vyžaduje společnost či daná profesní skupina, jíž je součástí. Posláním etického kodexu není popisování všech eticky relevantních situací, do nichž se jednotlivec vykonávající danou profesi může dostat, nýbrž vymezit všeobecné principy.³⁰

Při uvažování nad důležitostí etického kodexu určité profese je podstatné se zamyslet nad smyslem konkrétního povolání, co je jeho posláním a důležitým znakem. Jedním ze znaků bývá bezpochyby to, že příjemcem je člověk, tedy jeho duchovní stránka, nikoli tělesná. Přesněji řečeno jedná se o vztahy mezi lidmi, jež jsou charakteristické speciálním poměrem mezi vykonavatelem profese a jeho klientem, když se jedná i o hodnoty, které jsou neprodejné a nevyčíslitelné v penězích. Lidé vykonávající profesi mají významný vliv nad životem svých klientů. Můžeme tedy říci, že se jedná o vztahy, které se týkají samotné podstaty lidského života. Existence etického kodexu je důležitá převážně za situace, kdy dochází k zásadní disproporcii ve znalostech stran přicházejících do vzájemného styku. Velmi podstatná je důvěra laika v odbornost konkrétního člena profese, která je úzce spjata i s důvěrou k celému stavu, jehož je člen součástí. Je to především důvěra v to, že jeho nevědomost nebude odborníkem zneužita, což je nezbytnou premisou všech vztahů mezi laiky a odborníky. Dalším znakem je společenský zájem, tedy služba pro vyšší hodnoty, nikoli hodnoty čistě sobecké. *„Služba veřejnému zájmu, jeho nadřazenost zájmům soukromým je tedy primárním znakem*

²⁸ SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-758-7. s. 29.

²⁹ Tamtéž, s. 28.

³⁰ HERZOGOVÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8. s. 69.

profesí, u nichž je smysluplné a odůvodněné formulovat kromě kodexu pracovních povinností, ještě kodex povinností mravních.“³¹ Konkrétně pak takové služby, které jsou upraveny mravními kodexy a vyjadřují zájem celospolečenský, oproti zájmu soukromému jsou diferencovány od zaměstnání, jež jsou orientovaná primárně na výdělek. „*Smyslem a posláním profesních etických kodexů je orientace vykonavatelů těchto profesí na službu lidem ve jménu dobra...*“³²

Ve společnosti zcela jistě najdeme názorové proudy tvrdící nedůležitost existence etických kodexů, neboť morálním rozhodováním má být rozhodování jedince činěné z jeho vnitřního přesvědčení a svobodně, nikoli z vnějšku předepisovanými pravidly. Někdy může etický kodex působit jako strategický tah ve chvílích, kdy veřejnost ztrácí důvěru v danou profesi. Leckterí kritici zastávají názor, že etické kodexy nejen, že morálnímu uvažování nepomáhají, ale dokonce zabraňují rozvoji osoby v morální oblasti, a tím zhoršují úroveň takového uvažování. Namísto vlastního morálního uvážení tak dojde k mechanické aplikaci textu kodexu.³³

³¹ HERZOGOVI, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8. s. 72.

³² Tamtéž, s. 73.

³³ SOBEK, Tomáš. *Právní etika*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-333-9.

2. Exkurz do historie advokacie

Předchozí kapitola byla ve znamení přiblížení jednotlivých obecných pojmů představujících základ tématu této práce. Následující krátký exkurz do dějin advokacie považuji za přínosný, a to nejen z důvodu pochopení jejího obecného vývoje, ale i pro vnímání historického vztahu mezi etikou a advokací. Shrnutí zásadních milníků historie advokacie souvisí s tím, jak advokacii vnímáme dnes, včetně jejích zásad a etických pravidel. Profesionální rozměr etiky nesporně souvisí s dějinami advokacie a jejím utváření, i proto považuji za podstatné tento historický exkurz čtenáři předložit k porozumění plného kontextu základních zásad, na nichž je advokacie vybudována. Myslím, že klíč k pochopení přítomnosti i budoucnosti lze nalézt právě v dobách minulých, neboť je důležité poučit se z chyb, aby se již dále neopakovaly. Pravdivě vystihnout minulost je významným krokem k tomu, abychom porozuměli přítomnosti, a tím přispěli k lepší budoucnosti. Minulost má být poučením z úspěchů i neúspěchů pro nadcházející generace. Znalost dějin advokacie je důležitým zdrojem poznání, nejen smyslu a účelu advokátského povolání, ale i základních principů, na kterých advokacie jako taková stojí, což vede k porozumění jejího poslání a role, kterou ve společnosti zastává.

Je obtížné přesně stanovit, od kdy začala být registrována pravidla profesní etiky. Prameny, které by zachycovaly existenci advokátní profesní etiky, jsou v písemné podobě dochovány od starověku. Již v antice bylo považováno za důležité poskytnout pomoc slabým a potřebným, jakož i kladení důrazu na charakter a odbornost advokáta. Počátky kodifikace advokátní etiky můžeme nalézt v českých zemích od přelomu 15. a 16. století, a to jak ve spise O právech, súdech i o dskách země české knihy devatery Viktorina Kornela ze Všehrd, tak ve Vladislavském zřízení zemském a v pozdějších zemských zřízeních nevyjímaje Obnovené zřízení zemské, jakož i ve sněmovním usnesení z roku 1615 a v Právech městských království Českého a markrabství Moravského Pavla Kristiana z Koldína. Moderní podobu úpravy práv a povinností advokáta však zavedl až advokátní řád č. 96/1868 ř. z., který byl v českých zemích platný do 31. prosince 1948. Disciplinární judikatura advokátních komor a Nejvyššího soudu, která vycházela z uplatňování advokátního řádu i disciplinárního řádu č. 40/1872 ř. z., se začala postupně vyvíjet v letech 1869 – 1948. V období komunistického režimu vznikl

rozkol mezi právem na straně jedné a vědomím o demokratické advokátní etice na straně druhé.³⁴

2.1. Samotné počátky advokacie

Advokacie existovala zpočátku v podobě materiální, u níž je charakteristické, že zastupování před soudem či udílení rad nebylo podmíněno formálními požadavky, a až následně v podobě formální, kdy již byly stanoveny konkrétní podmínky pro její výkon. Toto povolání má původ v římském právu a ve středoevropském právním prostředí. První zmínky o situaci, kde byla osoba zastoupena u soudu, nacházíme ve Franské říši v období středověku.³⁵ Tito prvotní advokáti neměli příliš mnoho společného s advokátem v dnešním pojetí. Nejdříve byl advokát každý, kdo při právním jednání poskytl svoji pomoc, a až postupem času se advokacie stala formálním povoláním kodifikovaným v právních předpisech.³⁶

Pojem advokát se vyvinul z latinského slova „advocatus“ tedy „přivolaný“. Ve starém Říme se takto označoval přítel znalého práva či právní zástupce.³⁷ Osoby znalé práva poskytující právní služby či právní zástupci byli však historicky označováni různě. Ve středověku se nazývali řečníky, ale také prokurátory. Dále se dobové prameny zmiňují o dvou skupinách advokátů v době středověku, jedni se nazývali řečníci a druzí poručníci pře. Odlišnost mezi nimi byla v procesním postavení, řečník vystupoval po boku strany jako její pomocník a poručník pře vykonával úkony za účastníka jako jeho přímý zástupce.³⁸ Řečník tedy vykonával funkci právního poradce i mluvčího strany před soudem, přičemž poručník před soudem jednal jménem strany jako její zástupce, mohl však stranu zastupovat jen v některých případech.³⁹ V českých zemích se s pojmem advocatus setkáváme poprvé v latinsky psané Listině Konráda III. z roku 1144, jakožto

³⁴ SOBEK, Tomáš. *Právní etika*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-333-9.

³⁵ BALÍK, Stanislav. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. ISBN 978-80-7035-427-8. s. 20.

³⁶ KNOLL, Vilém, ed. *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-120-5. s. 406

³⁷ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes: vybrané texty z dějin a současnosti advokacie*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2000. ISBN 80-902627-7-5. s. 7.

³⁸ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 19.

³⁹ BALÍK, Stanislav. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. ISBN 978-80-7035-427-8. s. 20.

diplomatickém materiálu v souvislosti se svědectvím hodnostářů, že římský král Konrád III. vrací hrad Podivín olomouckému biskupovi Jindřichovi II. Zdíkovci. Ve druhé polovině 13. století prameny začínají více spojovat advokáta se soudním jednáním a v roce 1278 u moravského zemského soudu již konkrétní spor probíhal za přítomnosti advokátů – řečníků, na obou stranách.⁴⁰

Samotné počátky advokacie je poměrně složité jednoznačně zmapovat. Pojem advocatus se relativně často objevuje v diplomatických pramenech, ale přibližně do 13. století vyjadřuje tento pojem nejčastěji rychtáře, správce klášterního majetku či fojty. O působení advokáta jako ochránce strany před soudem nacházíme odpovídající dokumenty ve druhé polovině 13. století. Ve 14. století se již nachází nemálo dokladů o působení advokátů u soudů městských i zemských. Dle historických pramenů se má za to, že řečník byl v řízení považován za obhájce a nemohl vystupovat před soudem, pokud by jeho klient byl nepřítomný. Obhajovaný projevy řečníka před soudem schvaloval. Řečníkem se mohl stát výhradně šlechtic. Prameny uvádí Viktorína Kornela ze Všehrd jako řečníka, který se tím živil. Řečníky a prokurátory se mohli stát pouze muži. Podmínkou nebylo ani vzdělání. Požadavky, jež byly kladeny na řečníky, byly spíše morálního charakteru, což dokládá i citace z dobových pramenů „*řečník má být „muž dobrý a na své poctivosti zachovalý.“*“⁴¹

2.2. Advokacie v českých zemích od počátku 14. století do roku 1627

Odlišná úroveň právního vědomí dílčích skupin obyvatel vycházela ze stavu jejich vzdělanosti. V tomto období již přibývalo právních knih a od založení University Karlovy bylo vyučováno právo kanonické a římské. V českých zemích se rozlišovalo právo zemské a právo městské. Právo městské zmiňuje advokátské povolání již v Horním zákoníku Václava II. *Ius regale montanorum* z roku 1300. V právu městském zpočátku nebyly kladeny na řečníka žádné podmínky a jeho účast nebyla povinná. Později byly podle Koldínových Městských práv stanoveny určité požadavky, například požadavek bezúhonnosti a dobré pověsti. Městské právo již stanovovalo zachovávat povinnou úctu

⁴⁰ KINDL, Vladimír a Michal SKŘEJPEK. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti*. Upravené a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2. s. 127.

⁴¹ Tamtéž, s. 160.

k soudům, k odpůrci i k svědkům a zakazovalo účelné prodlužování rozepří a vytváření překážek zamezující ukončení sporu. Řečníkům byla uložena povinnost svědomitosti a zastupování takového počtu osob, aby bylo v jejich silách řádně obstarat jejich záležitosti. Tato právní úprava je také činila odpovědnými za případné škody, kterou by způsobili straně, jejíž zájem zastupovali.⁴² Zde jsou patrné základy profesní etiky na našem území, jež se v podobném znění zachovaly dodnes.

Jeden z nejpodstatnějších dokumentů středověku, který zaznamenává městské právo a soudnictví, je Právní kniha města Brna z poloviny 14. století. Ta měla být základem pro nalézání práva. Dalším cílem byla snaha o odstranění rozmanitosti práv zvykových a zaměření se na jejich sjednocení. Podkladem bylo privilegium Václava I. z roku 1243, ke kterému se postupně přidávala další privilegia od českých králů. Nepochybně se využívalo také cizích práv, zejména právo římské, či právo kanonické. Pojmy advokát a řečník se používaly jako synonyma. Žalobce i žalovaný mohl vést spor i bez advokáta, ale bez něj nemohli namítat chybu v procesním postupu. Brněnská kniha obsahovala rovněž i otázky týkající se etiky advokátů, zejména povinnost mlčenlivosti a střet zájmů. V knize je řešena i advokátova odměna, jejíž výše se měla řídit nejen délkou, náročností či výsledkem sporu, ale také pověstí advokáta.⁴³

Nejvyšší zemský sudí Ondřej z Dubé ve své česky psané právní knize vyobrazuje zemské právo kolem roku 1400. V této knize se již počítá s účastí řečníků v soudním řízení. Ondřej z Dubé poukazuje i na stinné stránky působení řečníka například takové, že *„řečník za mzdu při zastoupení žaloby „stvoří vždy více lži než pravdy,“ i když připouští, že v tehdejší soudním řízení „často pravý ztratí a křivý získá“ v závislosti na své výmluvnosti nebo nevýmluvnosti a řečník je patrně alespoň jistou zárukou výmluvnosti.*“⁴⁴ V roce 1500 bylo právo zemské poprvé formálně kodifikováno ve Vladislavském zřízení zemském. Usnesení generálního sněmu z roku 1615 stanovilo 25 řečníků, kteří mohli povolání vykonávat, vymezilo stavovské povinnosti a sankce za

⁴² KINDL, Vladimír a Michal SKŘEJPEK. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Upravené a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2. s. 160.

⁴³ *Z minulosti advokacie: sborník příspěvků z ... konference o dějinách advokacie*. Praha: Linde, 2005-^^^-. ISBN 978-80-7201-730-0. s. 15 – 23.

⁴⁴ KINDL, Vladimír a Michal SKŘEJPEK. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Upravené a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2. s. 139.

neoprávněný výkon povolání a díky svému obsahu bylo první úpravou formální advokacie v českých zemích.⁴⁵

2.3. Advokacie v českých zemích v letech 1627-1848

Počátek 17. století byl zlomovým bodem ve vývoji českého práva. V důsledku prohry bitvy na Bílé hoře a následném vydání Obnoveného zřízení zemského došlo k postupné unifikaci práva, a to ve všech habsburských zemích. Proces unifikace dosáhl svého vrcholu za vlády Marie Terezie a Josefa II. Řečnické povolání ztratilo svůj původní význam, neboť byl zaveden písemný proces, který vystřídal dosavadní proces ústní.⁴⁶

V tomto období vývoj směřoval ke vzniku formální advokacie. Od roku 1627 začalo v Čechách platit Obnovené zřízení zemské, které znamenalo návrat k poměrům, jež fungovaly před usnesením generálního sněmu z roku 1615. Od roku 1652 bylo zakotveno, že advokátem se může stát osoba pouze s vysokoškolským vzděláním. Princip numerus clausus se zavedl v polovině 17. století, což vedlo k tomu, že na města připadl konkrétní počet advokátů. V tomto období byla rovněž uzákoněna neslučitelnost advokacie s jiným povoláním.⁴⁷ Vývoj advokacie během 17. a 18. století směřoval k transformaci svobodného povolání v úřad. Tato tendence však nebyla natolik intenzivní, aby zapříčinila celkovou modifikaci advokátního povolání, spíše se prolínala do dílčích otázek. Postupně se prosazoval numerus clausus, který byl však Josefským soudním řádem z roku 1781 zrušen a poté opět zaveden v roce 1821. Žádný disciplinární statut zřejmě neexistoval, dozor nad advokáty vykonával soud, u něhož konkrétní advokát působil. Významným zlomem ve vývoji právního řádu byl nástup parlamentarismu, který vedl k zásadním změnám v soudní organizaci po roce 1848.⁴⁸

⁴⁵ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 21.

⁴⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: Živa, 1994. ISBN 80-901745-2-3. s. 9.

⁴⁷ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 22 – 23.

⁴⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: Živa, 1994. ISBN 80-901745-2-3. s. 10 – 11.

2.4. Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1918

Tato etapa se dá považovat za jednu z nejdůležitějších v rámci dějin advokacie v českých zemích. Rok 1848 byl pro advokacii revolučním v tom smyslu, že advokátům bylo umožněno uplatnění v politickém životě, což mimo jiné trvá dodnes. Advokáti se aktivně zapojovali do politického dění a tím přispívali ke zvýšení prestiže svého povolání. Do roku 1868 byl počet advokátů velmi nízký, a nebylo tak možno pokrýt poptávku po právní pomoci, což vedlo k rozmachu tzv. pokoutnictví neboli vinklaření. Předpis, který by sjednoceně a výhradně reguloval advokacii v našich zemích, byl vydán až císařským nařízením ze dne 16. srpna 1849 číslo 364 označeným jako prozatímní řád. Tento řád upravoval problematiku advokacie a zřídil advokátní komory jako samosprávné organizace, v českých zemích v Praze, v Brně a Opavě. Platil v celé rakouské monarchii, tedy i v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 1. ledna 1869 vstoupil v platnost advokátní řád, který nahradil výše uvedený řád prozatímní a byl v platnosti až do roku 1949. Nová zákonná úprava přinesla významnou změnu v podobě odejmutí práva státu (ministra spravedlnosti) jmenovat osobu advokátem.⁴⁹

Po vleklých úvahách, zda je advokacie živností či úřadem, byl v roce 1868 přijat advokátní řád, který rušil numerus clausus. Advokátem se tak mohl stát každý, kdo splnil dané podmínky.⁵⁰ V průběhu let 1869 – 1914 počet advokátů mnohonásobně vzrostl. Numerus clausus zrušil advokátní řád č. 364 ř. z. z roku 1849, ale volný přístup k advokacii těm, kteří splňují podmínky stanovené zákonem, umožnil až advokátní řád č. 96 ř. z. z roku 1868.⁵¹ Na základě advokátního řádu č. 96/1868 účinného od 1. 1. 1869 se začaly uplatňovat základní zásady dnešní advokacie, tedy především volný přístup k advokacii za předpokladu splnění zákonných podmínek, nezávislost advokátů a stavovská samospráva. Advokát v té době nemohl být zároveň notářem, zastávat správní úřad či mít zaměstnání, které by bylo v rozporu s důstojností a vážností advokátního stavu.⁵² Mezi lety 1848 – 1918 se postupně budovaly základy moderní

⁴⁹ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. s. 18

⁵⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 33.

⁵¹ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.

⁵² KINDL, Vladimír a Michal SKŘEJPEK. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Upravené a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2. s. 210.

advokacie v českých zemích, a to se všemi jejími podstatnými znaky, včetně pravidel chování advokáta. V čele se stavovskou samosprávou se budovala advokátní nezávislost. Počet advokátů se v tomto období zvyšoval, čímž byla pokryta poptávka po právní pomoci.

2.5. Advokacie v českých zemích v letech 1918 – 1938

První republika navázala na rakouskou právní úpravu účinnou před první světovou válkou, jejíž případné mezery byly doplňovány. Právní úprava v Československu byla obdobná právní úpravě v jiných svobodných zemích. Naneštěstí tento idylický a plynulý vývoj advokacie byl narušen druhou světovou válkou, což bylo, nejen pro advokacii, dobou temna. V období nesvobody a totality byla advokacie silně oslabena. Po celé toto období byla zakázána reklama advokáta, výjimku představovala inzerce při otevření nové advokátní kanceláře či z důvodu jejího přesídlení.⁵³

Já osobně jako velmi důležitý moment v historii advokacie spatřuji skutečnost, že na základě novely zákona o advokacii z roku 1922, bylo ženám umožněno stát se advokátkami. Nepochybně proto, že jsem žena a jednou bych se advokátkou ráda stala, musím tento moment vyzdvihnout a velmi ocenit. Tato novela zapříčinila existenci prvního právního předpisu v českých zemích, který nepřimo počítal s připuštěním žen k výkonu právního povolání.⁵⁴ Ženy v advokacii přibývaly velmi pozvolna, v roce 1931 bylo v Čechách pouze 7 advokátek a 58 kandidátek advokacie, přičemž advokátů v roce 1928 evidujeme bezmála 3800.⁵⁵ První advokátkou se stala Matylda Wíchová - Mocová.⁵⁶ Zajímavostí v této souvislosti je fakt, že ačkoli je v současné době stále patrna mírná převaha mužů v české advokacii, například oproti soudnictví, kde

⁵³ KNOLL, Vilém, ed. *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-120-5. s. 403.

⁵⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 41.

⁵⁵ KINDL, Vladimír a Michal SKŘEJPEK. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Upravené a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2. s. 217.

⁵⁶ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 41.

dominují ženy, tak do budoucna tomu již tak být nemusí, neboť pokud jde o zastoupení mužů a žen u advokátních koncipientů, je zastoupení vyrovnané.⁵⁷

2.6. Advokacie v českých zemích v letech 1938 – 1948

V této době bylo právo upozaděno a v popředí byly jiné zájmy, zejména politické, mocenské či nacionální, které utvářely nesvobodné prostředí. Mnoho advokátů zahynulo nebo bylo popraveno v koncentračních táborech či věznicích. Němečtí advokáti byli odsunuti nebo vyloučeni z advokacie na základě Košického vládního programu. Advokáti, jejichž smýšlení bylo demokratické, byli osobami nevyhovujícími pro tato státní zřízení. Tímto obdobím, plným strachu, útlaku a nesvobody, byl vývoj advokacie poznamenán. V souvislosti s protizidovskými opatřeními bylo stanoveno, že židé nesmějí být advokáty, kandidáty advokacie ani obhájci. Byl nařízen jejich výmaz ze seznamu. Advokátní řád z roku 1868 byl formálně platný, avšak bylo prakticky nemyslitelné vykonávat povolání advokáta z něj vycházející. V době okupace měli advokáti osudy různé, bezesporu bylo vedle advokátů, kteří měli strach či kolaborovali i tací, kteří čelili svému strachu a působili v domácím nebo zahraničním odboji. Naneštěstí řada advokátů skončila v koncentračních táborech, v nichž našli svou smrt či absolvovali režim nucených prací.⁵⁸ Ve dne 1. července 1945 nabyl účinnosti dekret prezidenta republiky č. 33/44 Sb., který asimiloval československé občanství osob německé a maďarské národnosti, přičemž tím zaniklo právo vykonávat advokacii německým advokátům, jejichž sídlo bylo v českých zemích.⁵⁹ Hlavní změny tak byly zaměřeny na regulaci počtu advokátů, neboť Prozatímní opatření z roku 1938 umožňovalo výboru advokátní komory odepřít zápis do seznamu advokátů v případě, že byl dotčen veřejný zájem, což v podstatě vedlo k numerus clausus.⁶⁰ Nastala persekuce židovských advokátů a tím značná redukce jejich celkového počtu.

⁵⁷ *Přehled představenstva ČAK: 34. schůze představenstva, 11. - 12. ledna 2021* [online]. In: . [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/priloha_3_2021_01.pdf

⁵⁸ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 49.

⁵⁹ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. s. 127.

⁶⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 46.

2.7. Advokacie v českých zemích v letech 1948 – 1989

Tato éra byla temným obdobím nejen pro advokacii, ale všeobecně pro právo jako takové. Příčinou této situace se stala zejména ústřední role komunistické strany, která vedla k totalitnímu státnímu zřízení. Během těchto let došlo k likvidaci soukromých advokátních kanceláří a komor. Nepohodlní advokáti byli persekuováni. Z advokacie se měla stát instituce, která by přispívala k „zachování a upevnění lidově demokratického zřízení“. Zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii zrušil advokátní komory a advokacie tak mohla být vykonávána výhradně v krajských sdruženích advokátů, přičemž tak zanikly soukromé advokátní kanceláře, a tím do značné míry i svoboda advokacie samotné. Jednou z podmínek pro výkon advokacie se stala „oddanost lidově demokratickému zřízení“.⁶¹ Hlavní cíl komunismu spočíval ve vytvoření socialistického a dělnického státu, na základě hodnot, jež byly v rozporu s našimi tradicemi a zájmy. V souladu s tímto cílem komunistická strana nahradila fungování právního státu a měla hlavní vliv ve společnosti. Tomuto vlivu byla podřízena i advokacie, ze které se tak postupně stala advokacie socialistická, která se od svých základních principů a hodnot, na kterých byla vystavena, vzdalovala na míle daleko. Hlavní úlohu zde totiž nemělo právo a nalézání spravedlnosti, nýbrž politická loajalita ke komunistické straně.⁶²

V souvislosti s politickým režimem byli někteří advokáti trestně stíháni na základě vykonstruovaných obvinění, část nepřijali do krajského sdružení advokátů a část se k nim dobrovolně nepřihlásila, někteří emigrovali, díky tomu klesl počet advokátů. V roce 1951 jich v krajských sdruženích advokátů působilo 570, což byl značný pokles oproti roku 1947, kdy jejich počet byl 2103. Povinnosti mlčenlivosti se advokát nemohl dovolat, pokud by ho ministr spravedlnosti z důvodu důležitého státního zájmu zprostil. Advokáti mnohdy figurovali i v politických procesech. Před státním soudem směli obhajovat jen vybraní advokáti, kteří byli ustanovováni ex offio, obhajovat na základě plné moci bylo v podstatě znemožněno.⁶³ V prosinci roku 1951 byl přijat nový zákon o advokacii č. 114/1951 Sb. Pod vlivem nedemokratického státního zřízení docházelo k unifikaci úloh advokáta, prokurátora a soudce. Organizační struktura zavedena zákonem z roku

⁶¹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 55.

⁶² KNOLL, Vilém, ed. *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-120-5. s. 406.

⁶³ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 56.

1948 byla nahrazena, a na základě nového členění se základní organizační jednotkou staly advokátní poradny. Ty byly tvořeny vedoucím, advokáty, advokátními koncipienty a dalšími spolupracovníky. Členství v advokátní poradně bylo podmínkou pro výkon advokacie. Činnost advokátních poraden byla řízena Ústředím advokátních poraden sídlícím v Praze. Ministr spravedlnosti byl oprávněn prominout základní podmínky pro výkon advokacie, jako je právnické vzdělání, odborná praxe či složení odborné zkoušky. Vzhledem k tomu bylo umožněno stát se advokátem i lidem bez jakýchkoliv odborných předpokladů. V zákoně z roku 1951 nebyl explicitně stanoven numerus clausus. O členství v advokátních poradnách však rozhodovalo Ústředí advokátních poraden.⁶⁴ Osobně tak toto období považuji za dekadenci advokacie jako takové.

2.7.1. Etapa 1963 – 1975

Advokáti byli seskupeni v Krajských sdruženích advokátů a v Praze na této rovině fungovalo Městské sdružení advokátů, přičemž advokátní poradny se zachovaly jen jako pracovní skupiny bez právní subjektivity. Pro advokáty se zavedl numerus clausus, kdy Ústředí československé advokacie stanovilo počet advokátů pro jednotlivé kraje. U kárných provinění advokátů se rozlišovaly dvě základní skutkové podstaty. První, pokud advokát porušil své povinnosti zvláště závažným způsobem a druhá postihovala chování advokáta způsobem nedůstojným občana socialistické společnosti.⁶⁵

2.7.2. Etapa 1975 – 1989

V tomto období se kodifikoval nový zákon o advokacii z roku 1975, který byl velmi podrobný a zdánlivě nejvíce demokratický na dřívější socialistické poměry. K povinnostem advokátů patřilo mimo jiné i přispívání k propagaci pravidel socialistického soužití a k jejich dodržování. Klíčové byly listopadové události roku 1989, díky kterým se advokacie vrátila k hodnotám první republiky, a mohla se tak opět považovat za svobodné povolání.⁶⁶ Po Sametové revoluci se vybuďovala nezávislá

⁶⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 58 – 60.

⁶⁵ Tamtéž, s. 61 – 64.

⁶⁶ KNOLL, Vilém, ed. *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-120-5. s. 406.

a svobodná advokacie. Od té doby je již na každém z advokátů, aby svým poctivým výkonem praxe přispíval k dobrému jménu advokacie ku prospěchu společnosti. Věřím, že úděl advokacie je zužitkování vědomostí a schopností advokátů především v zájmu veřejném.

2.8. Advokacie v českých zemích v letech 1989 – 1996

V tomto období došlo k návratu k tradicím a základním principům české advokacie. Přijal se zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, který se následně začal aplikovat v praxi a vytvořil podmínky pro výkon nezávislého povolání advokáta. Tím se naše právní úprava stala analogickou s právní úpravou ve vyspělých evropských zemích. V roce 1989 bylo v českých zemích pouze 826 advokátů a advokátních koncipientů. Od 1. července 1990 do přelomu roku 1993 – 1994 docházelo do jisté míry k rivalitě mezi advokáty a podnikovými právníky. Tyto dvě profese vedle sebe působily nezávisle na základě organizační struktury obou komor. Existovala dvojkolejnost těchto dvou nezávislých právnických povolání. Komerční právníci byli omezeni na poskytování právní pomoci pouze v souvislosti s podnikatelskou činností klientů, oproti advokátům, jejichž oprávnění bylo koncipováno obecně, tedy šířeji. V roce 1993 docházelo k nárůstu počtu advokátů i komerčních právníků. Začátkem roku 1994 bylo v České republice 2884 advokátů a 530 koncipientů. Od 1. července 1996 se dosavadní komerční právníci stali advokáty a právní čekatelé komerčního právníka se stali advokátními koncipienty na základě zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.⁶⁷

⁶⁷ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4. s. 69 – 77.

3. Advokacie a její právní zakotvení

V této kapitole se zaměřuji především na prameny právní úpravy advokátního stavu. Nepochybně nemohu pokrýt ucelený výčet všech právních předpisů souvisejících s advokací, proto se dále zaměřuji na prameny nejdůležitější, případně nejvíce spjaté s tématem této práce, jakož i výzkumnou otázkou. Pozornost tak věnuji zejména § 17 zákona o advokacii a čl. 4 etického kodexu a rovněž představení České advokátní komory a kárného řízení, neboť tyto normy se nejvíce týkají vztahu advokátní etiky a soukromého života advokátů, přičemž jsou i nezbytným základem pro pochopení celé problematiky.

3.1. Advokacie

Advokacie je nezávislým povoláním, které vykonává advokát, tedy osoba s právnickým vzděláním zapsaná do seznamu advokátů.⁶⁸ Hraje nezastupitelnou roli v rámci ochrany spravedlnosti a celého soudního řízení. Advokát není pouze právním zástupcem či obhájcem klienta, ale je také představitelem zájmů spravedlnosti jako takové. Bez nezávislých advokátů, by bylo nemožné zaručit svobodu jednotlivce, případně svobodu celé společnosti. Tato profese je v demokratické společnosti základním pilířem výkonu práva a spravedlnosti. Advokát je považován za prostředníka mezi orgány veřejné moci a občany, neboť na jedné straně občanům umožňuje blíže pochopit rozhodnutí vydané orgány veřejné moci, a na straně druhé těmto orgánům zprostředkovává požadavky konkrétních osob.⁶⁹ Znakem profese je především to, že její existence je nezastupitelná a nezbytná pro fungování společnosti. Advokacii můžeme považovat za činnost, jež spočívá v poskytování právních rad a v obhajování lidí před soudy či jinými orgány. Ovšem ne každou takovou činnost můžeme považovat za výkon advokacie, neboť tu mohou vykonávat pouze jedinci k tomu oprávnění, tedy s příslušnou kvalifikací.⁷⁰

⁶⁸ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademecum profesijní etiky)*. Vyd. 1. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-808-0781-859. s. 13.

⁶⁹ MAUR, Jakub. *Výkon advokátní praxe*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-680-1. s. 8.

⁷⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: Živa, 1994. ISBN 80-901745-2-3. s. 4.

3.2. Právní úprava advokacie

Obecné právo na právní pomoc zakotvuje Listina základních práv a svobod ve svém čl. 37 a v této souvislosti na něho navazuje i čl. 40 upravující právo obviněného na obhajobu.⁷¹ Konkrétní realizaci těchto práv zajišťuje zejména zákon o advokacii, jež advokacii vymezuje jako poskytování nezávislé právní služby, zpravidla za úplatu. Právní službou je podle tohoto zákona především zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, sepisování listin, udělování právních porad, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, pokud jsou vykonávány soustavně a za úplatu.⁷² Listina základních práv a svobod každému garantuje právo na právní pomoc v řízení před soudy a jinými státními orgány či orgány veřejné správy a rovněž právo na obhájce v případě trestního řízení. Pro činnost advokátů jsou rovněž důležité stavovské předpisy České advokátní komory, obecně upravující činnost advokacie, v našem případě pak především i etický kodex, jenž byl přijat jako usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996.⁷³ Advokáti, jako příslušníci advokátního stavu, jsou povinni podřídit se pravidlům etického chování, která mohou upravovat požadavky i nad rámec stanovený právními normami pro jiné subjekty práva. Podle Nejvyššího správního soudu se některá z těchto pravidel prosazují výslovně do textů právních norem, a jiná bývají součástí psaných či nepsaných kodexů.⁷⁴

3.2.1. Zákon o advokacii

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, je strukturován do deseti částí: Úvodní ustanovení, Advokát, Evropský advokát, Zahraniční společnost, Advokátní koncipient, Komora, Činnost komory v oblasti mediace, Působnost Ministerstva spravedlnosti, Přestupky, Ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Pro účely této práce se zaměříme pouze na některá ustanovení zákona, a to především na ta úzce související

⁷¹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb., Listina základních práv a svobod

⁷² Ustanovení § 1 zákona o advokacii

⁷³ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex).

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2007, sp. zn. 4 Ads 111/2006

s profesní etikou advokáta, respektive vztahu etiky a jejich soukromého života. Samotný zákon o advokacii upravuje jak podmínky, za nichž jsou poskytovány právní služby, tak samotné poskytování právních služeb. Pro poskytování právních služeb advokátem zákon o advokacii užívá legislativní zkratku „výkon advokacie“.⁷⁵ Dále zákon vymezuje pojem „poskytování právních služeb“ v podobě osmi druhů právních činností: zastupování v řízení před soudy, zastupování v řízení před jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů, činnost opatrovníka, který je ustanoven pro řízení podle zvláštního právního předpisu a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.⁷⁶ Advokáti poskytují právní služby „ve všech věcech“, a tím se odlišují od jiných oprávněných osob působících na poli práva. Pokud by osoba vykonávala advokacii bez příslušného oprávnění, či by se klamavě vydávala za advokáta, ač by jím nebyla, jednalo by se o protiprávní jednání, minimálně o přešůpek, který by byl projednán u Ministerstva spravedlnosti.⁷⁷

Pro zkoumanou problematiku považuji za nejvýznamnější zákonné ustanovení § 17 zákona o advokacii, znějící: „*Advokát postupuje zejména při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu; za tím účelem je zejména povinen dodržovat pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže. Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže stanoví stavovský předpis.*“⁷⁸ Příslušné orgány České advokátní komory interpretují toto ustanovení, deklarující povinnost nesnižovat důstojnost advokátního stavu, značně extenzivně.⁷⁹ Zákon hovoří zejména o postupu advokáta při výkonu advokacie, avšak etická pravidla, jakož i soudní a kárná praxe, tuto povinnost rozšiřují i na chování advokátů v běžném občanském životě. Na advokáta jsou tak kladeny vyšší nároky, než na většinu obyvatelstva. Advokáti by tak měli mít neustále na paměti, že mohou být očima veřejnosti hodnoceni, ačkoliv zrovna nevystupují v pozici profesionála, nýbrž běžného občana. Při hodnocení konkrétního jednání, nesouvisejícího s výkonem advokacie, bude bezesporu záležet na tom, zda si zúčastněné osoby budou vědomy, že nevhodně jednající jedinec je příslušníkem advokátního stavu. Za těchto okolností by bylo spíše na místě, aby advokát vycházel raději z té, pro něho méně příznivé skutečnosti,

⁷⁵ Ustanovení § 1 odst. 1 zákona o advokacii

⁷⁶ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona o advokacii

⁷⁷ Ustanovení § 52d zákona o advokacii

⁷⁸ Ustanovení § 17 zákona o advokacii

⁷⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Alena MACKOVÁ a Martin VYCHOPENĚ. *Advokátní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-659-3. s. 290.

že je okolím vnímán jako advokát, a tedy jeho nepatřičné chování může poškodit pověst a důstojnost advokátního stavu jako celku.⁸⁰

Advokát je dle výkladu § 17 zákona o advokacii povinen dodržovat toto ustanovení ze všech hledisek a v celém jeho rozsahu. Generálně je zakotvena povinnost postupovat při výkonu advokacie tak, aby advokát nesnižoval důstojnost advokátního stavu, přičemž za středníkem je odkázáno na stavovský předpis, jenž stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže. Explicitní zmínění povinnosti dodržování profesionální etiky, jakožto nezbytné zákonem uložené povinnosti, je jasným vyjádřením důležitosti dodržování těchto profesních morálních pravidel.⁸¹

3.2.2. Etický kodex advokátů

V právnickém prostředí je etický kodex relativně novým fenoménem, avšak i v historii právního povolání se s etikou můžeme setkat. Dříve se vyskytoval v podobě přísah, právních pravidel, případně rad zkušených kolegů. Etické kodexy plní mimo funkci regulatorní, také vzdělávací, neboť předávají informace o morálních požadavcích kladených na danou profesi. Profese se prostřednictvím kodexu hlásí k určitým hodnotám a idejím. Bezpochyby však etický kodex není spasitelný, v případě, že jedinec nepromítá do svých úvah a rozhodování morální aspekt, tak samotná existence kodexu neetickému chování nezabrání. Advokátní kodex je velmi propracovaný a neustále oživovaný kárnou praxí. Česká advokátní komora své členy informuje o kárné praxi prostřednictvím stavovského časopisu *Bulletin advokacie*.⁸²

Nelze opominout pro téma naší práce nejvýznamnější stavovský předpis, a to usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 *Věstníku* ze dne 31. října 1996, kterým se stanovila pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, tedy etický kodex. V této souvislosti si mnozí kladou otázku, zda je nutné advokátovi svazovat ruce dalšími pravidly v podobě etického kodexu. Znamená to tedy,

⁸⁰ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2. s. 109.

⁸¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Alena MACKOVÁ a Martin VYCHOPENĚ. *Advokátní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-659-3. s. 289.

⁸² SOBEK, Tomáš. *Právní etika*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-333-9.

že zákon o advokacii není dostačující? Naproti advokátní etice stojí velká lákadla v podobě finančního zisku, zajištění reputace, výhry nad protistranou, ale také tlak ze strany klientů, jakož i profesní tlak obstát v konkurenci. Soukromý život advokáta není ušetřen kritické pozornosti veřejnosti, neboť na jeho chování je kladen větší společenský tlak, než na jiné občany. Případné nevhodné chování advokáta je společností odsuzováno, vyvolává znepokojení i pohoršení, které může vést i k nedůvěře vůči celému advokátnímu stavu. Někteří mohou kodex kritizovat z pohledu toho, že vyslovuje nedůvěru v osobnost advokáta, jeho mravní sílu a zpochybňuje jeho důvěryhodnost a integritu, já však tohoto názoru nejsem a etický kodex vnímám jako společensky přínosný.

Etický kodex upravuje etická pravidla, kterými jsou advokáti, případně advokátní koncipienti, povinni se řídit a zároveň pravidla chování advokátů mezi sebou navzájem. Sjednocuje elementární principy výkonu advokacie tak, aby došlo k naplnění smyslu a účelu tohoto povolání. Tyto povinnosti se týkají i jejich občanského života, kdy je advokát, mimo jiné, zavázán plnit své závazky a svým chováním nenarušovat důstojnost a vážnost advokátního stavu. Etický kodex upravuje vztahy mezi advokátem a klientem, s veřejností, se soudy a jinými státními orgány, jakož i vztahy uvnitř profese, mezi advokáty navzájem a orgány stavovské samosprávy. Existence etického kodexu přispívá k osvojení tradic a vývoje advokacie, k pochopení poslání povolání a významu profesní odpovědnosti.⁸³ Advokátní etický kodex pravidla profesionální etiky upravuje v části druhé. Tato část je rozdělena na čtyři oddíly. První oddíl je nazvaný všeobecná pravidla. Druhý oddíl upravuje povinnosti advokáta ke klientovi, třetí oddíl povinnosti k advokátnímu stavu a tuto část uzavírá oddíl demonstrující jiné povinnosti advokáta.⁸⁴

Čl. 4 rozvádí ustanovení § 17 zákona o advokacii, podle kterého advokát postupuje při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, a blíže tak důstojnost a vážnost advokátního stavu upravuje a konkretizuje. Pravidla upravená v čl. 4 se vztahují nejen na jednání advokáta v rámci poskytování právních služeb, ale významným způsobem zasahují i do jeho chování v soukromém životě. Důvodem zásahu soukromé sféry advokátova života je ochrana veřejných zájmů. Chování advokátů

⁸³ KRŠKOVÁ, Alexandra. Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademecum profesijnej etiky). Vyd. 1. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-808-0781-859. s. 46.

⁸⁴ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex).

neovlivňuje pouze advokacii, ale také celý justiční systém, neboť advokátovy excesy mohou mít vliv na vnímání a důvěru veřejnosti v celý právní řád a právní soustavu. Oslabení důvěry pak může mít neblahé důsledky na právní systém státu jako takový. Zásah do oblasti osobního života advokáta se v tomto světle jeví jako opodstatněný, a to z pohledu hájení významnějších hodnot.⁸⁵

Rozeberme si však čl. 4 podrobněji, dle jednotlivých odstavců. Odstavec 1 uvádí všeobecný požadavek na poctivé, čestné a slušné chování advokáta, což lze chápat jako generální skutkovou podstatu zastupující pravidla v celém jejich rozsahu, oproti dalším ustanovením, která uvádí již příklady jednání, jež tuto všeobecnou zásadu dále rozvádí a konkretizují. Z obecného pravidla tedy vyplývá, že požadavek poctivosti, čestnosti a slušnosti platí i pro soukromý život advokáta. Ať už se jedná o vztahy se sousedy, o vztahy k jeho soukromým věřitelům a dlužníkům, projevy na veřejnosti či chování ve společenském styku, advokát vždy musí mít tento požadavek na paměti. Aplikování těchto pravidel je úkolem kárných orgánů ČAK, které prostřednictvím kárných řízení a následných kárných rozhodnutí vymezují rozsah uplatnění těchto pravidel. Měřítkem pro toto posuzování bude bezpochyby intenzita, jakou byla ohrožena důstojnost a vážnost advokátního stavu v konkrétním případě. Míra ohrožení advokacie je hodnocena z pozice společnosti, proto zde bude podstatné, zda alespoň část veřejnosti mohla takové chování vnímat. Z logiky věci se tak tato pravidla v zásadě neuplatní na soukromý život advokáta v úzkém kruhu rodinném či přátelském, případně jen zcela výjimečně.⁸⁶

Odstavec 2 zmiňuje povinnost plnit převzaté závazky obecně. Jsou tím stanovena pravidla pro sféru soukromoprávních vztahů advokáta, tedy předpoklad poctivosti je vztažen i na oblast, jež se netýká výkonu profesní činnosti. Může se to týkat kupních, nájemních či leasingových smluv, případně jiných smluv uzavřených advokátem. Advokát si při uzavírání smluv musí být vědom toho, že je schopen takové závazky splnit. Porušení této povinnosti by bylo zkoumáno z hlediska vědomostí a zkušeností průměrného advokáta, nikoli průměrného občana. V tomto ohledu jsou na advokáty kladeny vyšší nároky. Je tedy rozdíl mezi odpovědností občanskoprávní a kárnou.

⁸⁵ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2. s. 444.

⁸⁶ Tamtéž.

Advokát je hodnocen přísněji, neboť je považován za odborníka, který by měl jít příkladem k poctivému plnění převzatých závazků.⁸⁷

Odstavec 3 upravuje všechny projevy advokáta učiněné v souvislosti s výkonem advokacie. A contrario by se tak dané ustanovení nemělo vztahovat na projevy učiněné v jiných souvislostech, tedy například projevy umělecké, politické či vědecké. Ovšem je třeba zmínit, že takové projevy mohou spadat pod generální klauzuli odst. 1, kam pod projevy v zásadě spadá vše, co veřejnost vnímá jako projev advokáta.⁸⁸

Advokát vedle výkonu advokacie může poskytovat také jiné specializované právní služby, například může být daňovým poradcem či patentovým zástupcem. Odstavec 4 tak do působení pravidel zahrnuje i takové případy. Toto pravidlo je tak třeba interpretovat tak, že advokát se nemůže vymanit z působnosti zákona o advokacii a stavovských předpisů tím, že by své služby označil za činnost poskytovanou podle jiného oprávnění.⁸⁹

3. 3. Česká advokátní komora

Všichni advokáti se po zapsání do seznamu advokátů stávají členy advokátní komory. Česká advokátní komora má sídlo v Praze a je samostatnou stavovskou organizací a právnickou osobou.⁹⁰ Česká advokátní komora je samosprávnou stavovskou organizací všech advokátů vykonávající veřejnou správu na úseku advokacie.⁹¹ Členství v České advokátní komoře je pro všechny advokáty povinné. Její funkcí je především sdružování advokátů a vedení jejich seznamu. Dále zajišťuje vzdělávání advokátů v podobě seminářů, přednášek, školení či ověřování jejich znalostí a předpokladů u advokátních zkoušek. Rovněž dohlíží na dodržování pravidel kodifikovaných pro výkon advokacie u jednotlivých advokátů a kárně trestá jejich porušení. Vydává stavovské předpisy doplňující úpravu advokacie a činnosti s ní související. Mimo to

⁸⁷ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2. s. 444 – 445.

⁸⁸ Tamtéž, s. 445.

⁸⁹ Tamtéž, s. 445 – 446.

⁹⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: Živa, 1994. ISBN 80-901745-2-3. s. 38.

⁹¹ Ustanovení § 40 zákona o advokacii.

zajišťuje právní služby občanům, kteří se jich nemohou domoci jinak.⁹² V případě, že by advokáti rezignovali na svoji autonomii a začali by být podřízeni státní moci, popřeli by typický atribut dané profese, tedy nezávislost, která je hlavním znakem svobodného povolání. Stavovské komory profesi zastupují navenek, prosazují její zájmy a cíle a vytvářejí podmínky pro řádný výkon advokacie.⁹³ Jak zmiňuje Tomáš Friedel, podstatným pozitivním důvodem existence komory je snaha zajistit nezávislost advokátů na státu tak, aby nebyli ovlivnitelní při výkonu advokátní profese, neboť: „*Zájmy klientů se totiž mnohdy mohou dostat i do ostrých střetů se zájmy státu*“. Dalším důvodem je garantování kvality poskytování služeb.⁹⁴

3.3.1. Orgány české advokátní komory

Česká advokátní komora je právnickou osobou mající své orgány, mezi něž patří sněm, představenstvo, předseda komory, kontrolní rada, kárná komise, odvolací kárná komise, zkušební komise a případné poradní orgány zřízené představenstvem.⁹⁵ Všechny funkce v orgánech jsou funkcemi čestnými, za které přísluší jen náhrada hotových výdajů a náhrada za ztrátu času.⁹⁶ Podrobnosti o fungování a organizaci České advokátní komory upravuje organizační řád, volební řád či jiné stavovské předpisy.⁹⁷

Sněm je nejvyšším orgánem České advokátní komory. Tento orgán můžeme přirovnat například k valné hromadě akciové společnosti, advokáti však vůči komoře nemají ani majetkovou účast ani majetková práva. Součástí jejich profese je však povinné členství a s tím souvisejí určitá práva a povinnosti, včetně práva na rozhodování a participování v rámci jejího působení.⁹⁸ Právo účastnit se sněmu mají všichni advokáti, přičemž zastoupení na sněmu není přípustné. Sněm svolává představenstvo pozvánkou uveřejněnou ve Věstníku a je usnášeníschopný bez ohledu na počet přítomných advokátů.

⁹² PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 58 – 59.

⁹³ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademecum profesijní etiky)*. Vyd. 1. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-808-0781-859. s. 15 – 16.

⁹⁴ HAPLA, Martin a Tomáš FRIEDEL. *Profesní etika právníků*. Brno: Nugis Finem Publishing, [2022]. Merit coursebook selection. ISBN 978-80-7614-007-3. s. 202

⁹⁵ Ustanovení § 41 zákona o advokacii.

⁹⁶ Ustanovení § 48 zákona o advokacii.

⁹⁷ Ustanovení § 49 zákona o advokacii.

⁹⁸ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. str. 62

Usnesení sněmu je přijato, pokud pro něj hlasovala nadpoloviční většina přítomných advokátů, u volby členů orgánů je však rozhodující počet hlasů, který je jednotlivým kandidátům odevzdán a pro odvolání člena orgánu musí hlasovat kvalifikovaná třípětinová většina advokátů zúčastněných na hlasování o odvolání.⁹⁹ Sněm je kompetentní rozhodovat o volbě členů a náhradníků představenstva, kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise, či schvaluje organizační řád České advokátní komory. Dále zřizuje fondy, ruší či mění rozhodnutí představenstva, schvaluje volební řád a stavovské předpisy přijaté představenstvem.¹⁰⁰ V poslední době se v advokátních hovoří o možnosti hlasování na sněmu formou elektronické komunikace tak, aby se zajistila přítomnost co největšího počtu advokátů. Je veřejně známo, že za tímto účelem byla ustavena pracovní skupina připravující příslušnou novelizaci.

Představenstvo je výkonným orgánem České advokátní komory, skládající se z jedenácti členů a pěti náhradníků. Pokud by počet členů klesl pod počet stanovený zákonem o advokacii, představenstvo jej doplní z řad náhradníků. Představenstvo vydává Věstník České advokátní komory i některé stavovské předpisy. V jeho gesci je rovněž svolávání sněmu, rozhodování o předběžném odejmutí knihy o prohlášení o pravosti podpisů, předběžném pozastavení výkonu činnosti správy cizího majetku či některých případech vyškrtnutí ze seznamu advokátů nebo advokátních koncipientů, jakož i o pozastavení výkonu advokacie. Představenstvo svolává jeho předseda zpravidla jednou měsíčně.¹⁰¹

Předsedu České advokátní komory volí její představenstvo z řad členů představenstva. Předseda jedná jménem České advokátní komory ve všech věcech, jeho postavení tak překračuje kompetence běžného člena. Předsedovi přísluší rozhodovat ve věcech určení advokáta osobám, které se jiným způsobem nemohou domoci poskytnutí právních služeb, určení zástupce či nástupce advokáta. Předsedovi rovněž náleží provádět záznamy v seznamech advokátů, advokátních koncipientů, sdružení, společností, zahraničních společností a evropských advokátů.¹⁰²

⁹⁹ Ustanovení § 42 zákona o advokacii.

¹⁰⁰ Ustanovení § 43 zákona o advokacii.

¹⁰¹ Ustanovení § 44 zákona o advokacii.

¹⁰² Ustanovení § 45 zákona o advokacii.

Kontrolní rada je kontrolním orgánem České advokátní komory, jež celkem čítá 70 členů. Kontrolní rada si volí svého předsedu, případně i místopředsedy, pokud tak stanoví organizační řád. Jednou z nejvýznamnějších funkcí předsedy kontrolní rady je jeho vystupování v pozici kárného žalobce v kárném řízení. Hlavním úkolem kontrolní rady je kontrolovat dodržování zákona o advokacii, zvláštních právních předpisů, zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti i stavovských předpisů, a to nejen ze strany advokátů, či advokátních koncipientů, ale rovněž jednotlivých orgánů a zaměstnanců České advokátní komory. Advokáti i advokátní koncipienti jsou povinni předložit členům kontrolní rady na jejich žádost veškeré jimi požadované písemnosti nebo dokumenty, které souvisejí s poskytováním právních služeb, či umožnit jim přístup k nim. Kontrolní rada je oprávněna pozastavit výkon rozhodnutí představenstva nebo jiného jeho opatření, pokud má za to, že je v rozporu s právním či stavovským předpisem.¹⁰³

Důležitými orgány z pohledu soukromého života advokáta, jsou nepochybně ty, které ho svými rozhodnutími mohou ovlivnit. O kárných žalobách rozhoduje kárná komise zásadně ve tříčlenných senátech a v případě kárného provinění ukládá kárné opatření, nemůže však rozhodovat o právech a povinnostech v případě, že by tím zasahovala do pravomoci soudu. O případném podaném odvolání rozhoduje odvolací kárná komise.¹⁰⁴

3.4. Kárná odpovědnost advokáta

Pokud výkon povolání usměrňuje komora svými přijatými pravidly, musí také kontrolovat jejich dodržování. Veřejnost může tuto kontrolu vnímat jako zdlouhavý a do jisté míry tajný proces, který není dostatečný k zabezpečení její ochrany. Etický kodex nezmiňuje nic o důsledcích nedodržení pravidel, které obsahuje. Disciplinární odpovědnost je další odpovědností vedle trestní a občanské.¹⁰⁵ Odpovědnost advokáta je stanovena velmi široce a vztahuje se nejen na jeho profesní činnost, ale i na jeho občanský život, neboť při každém svém chování odpovídá za to, aby na základě jeho projevů ve

¹⁰³ Ustanovení § 46 zákona o advokacii.

¹⁰⁴ Ustanovení § 47, § 47a zákona o advokacii.

¹⁰⁵ KRŠKOVÁ, Alexandra. Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademecum profesijní etiky). Vyd. 1. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-808-0781-859. s. 59.

společenském životě, nedošlo ke snižování důstojnosti advokátního stavu.¹⁰⁶ Advokacie je vybudovaná na určitých fundamentálních principech. Pokud by došlo k jejich porušení advokát spáchá kárné provinění, což v krajních případech vede až k vyškrcnutí ze seznamu advokátů, vedeného u České advokátní komory. Těmito principy se musí řídit i advokátní koncipienti. Mezi základní principy advokátního povolání patří především nezávislost advokáta, důstojnost advokátního stavu, svobodná volba advokáta, povinnost mlčenlivosti a prosazování oprávněných zájmů a práv klienta.¹⁰⁷

Podle mluvčí České advokátní komory Ivy Chaloupkové jsou kárné žaloby podávány nejen pro porušení povinností, které jsou uloženy zákonem o advokacii či stavovskými předpisy, v souvislosti s výkonem advokacie, ale také v souvislosti s osobním životem advokátů.¹⁰⁸ Často diskutovaným tématem je chování advokáta mimo přímý výkon advokacie a především, zda se takové chování považuje za kárné provinění, které by se projednalo a trestalo v rámci kárného řízení, v případě, že by bylo v rozporu se zákonem.¹⁰⁹ Kárnou odpovědnost advokáta, i za některé prohřešky týkající se jeho běžného osobního života, stanovuje také čl. 4 odst. 2 etického kodexu, který jasně deklaruje povinnost advokáta plnit převzaté závazky. Z tohoto explicitně vyplývá, že pravidla profesionální etiky zavazují advokáta i ve způsobu chování v soukromé sféře.¹¹⁰

Neetické chování advokáta mimo výkon svého povolání, je možné disciplinárně potrestat v případě, že toto chování je způsobilé poškodit advokacii jako takovou, zejména její vnímání v očích veřejnosti.¹¹¹ Rozhodujícím faktorem je tedy míra ohrožení důstojnosti a vážnosti advokátního stavu, neboť základní profesní povinnost advokáta je zakotvena v čl. 4 odst. 1 etického kodexu, podle kterého je advokát obecně povinen přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu, svým poctivým, čestným a slušným

¹⁰⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Alena MACKOVÁ a Martin VYCHOPEŇ. *Advokátní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-659-3. s. 290.

¹⁰⁷ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 2-5.

¹⁰⁸ Kárné žaloby na advokáty: Nečinnost, kolize, porušení mlčenlivosti i nekolegiální vztahy: Osobní život advokáta je svázán etickým kodexem. *Česká justice* [online]. [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/09/karne-zaloby-na-advokaty-necinnost-kolize-poruseni-mlcenlivosti-i-nekolegialni-vztahy/>

¹⁰⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Alena MACKOVÁ a Martin VYCHOPEŇ. *Advokátní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-659-3. s. 289.

¹¹⁰ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2. s. 109.

¹¹¹ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademecum profesijní etiky)*. Vyd. 1. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-808-0781-859.

chováním. Nedodržení této generální normy je častým důvodem kárných žalob.¹¹² „Existují-li totiž pro právníky speciální právní požadavky, nepřekvapivě existuje i právní nástroj, který zajišťuje dodržování takových požadavků. Tímto nástrojem je kárná odpovědnost právníků.“¹¹³

3.4.1. Kárné řízení

Každý advokát a každý koncipient je za kárná provinění kárně odpovědný.¹¹⁴ Kárná odpovědnost vyjadřuje vztah advokáta k advokátnímu stavu, a to jak na úrovni právní, tak na úrovni etické.¹¹⁵ Na základě spáchaného kárného provinění probíhá kárné řízení, jehož výsledkem je konkrétní kárné opatření, které je advokátovi uloženo. Kárnou žalobu zahajující kárné řízení, podává předseda kontrolní rady nebo ministr spravedlnosti, jakožto kárný žalobce, na základě podnětu, jenž směřuje, ve většině případů, od klienta daného advokáta. Za kárné provinění se považuje závažné nebo opětovné zaviněné porušení povinností stanovených advokátovi či advokátnímu koncipientovi, a to zákonem či stavovským předpisem, přičemž nejčastěji půjde o porušení povinností stanovených zákonem o advokacii či o povinnosti uvedené v etickém kodexu.¹¹⁶ Za atributy kárného provinění tak považujeme závažnost, případně opakovanost porušení advokátních povinností a zavinění, ať již ve formě úmyslu či nedbalosti. K nejvíc závažným a častým pochybením patří zejména neoprávněné nakládání s finančními prostředky klienta nebo zanedbání povinností v rámci soudního či jiného řízení v podobě nepodání opravného prostředku, případně nedostavení se na jednání. Ať už advokát jednal úmyslně nebo nedbale, jedná se o závažné kárné provinění, jež velmi narušuje důvěryhodnost společnosti k advokátnímu povolání.¹¹⁷ V zásadě je obtížnější určit, zda konkrétní chování advokáta naplňuje znaky nepoctivosti či nečestnosti, oproti určení jednání

¹¹² *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2. s. 109.

¹¹³ HAPLA, Martin a Tomáš FRIEDEL. *Profesní etika právníků*. Brno: Nugis Finem Publishing, [2022]. Merit coursebook selection. ISBN 978-80-7614-007-3. s. 164.

¹¹⁴ Ustanovení § 32 odst. 1 zákona o advokacii.

¹¹⁵ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 49.

¹¹⁶ Ustanovení § 32 odst. 2 zákona o advokacii.

¹¹⁷ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 51.

poškozujícího důstojnost a vážnost advokacie.¹¹⁸ Postup kárných orgánů tak, aby byl skutkový stav zjištěn spolehlivě, jakož i práva a povinnosti účastníků kárného řízení, upravuje kárný řád.¹¹⁹

3.4.1.1. Kárná opatření

Pokud by se prokázalo, že se advokát dopustil kárného provinění, může mu být uloženo některé kárné opatření. Napomenutí, tedy důrazné upozornění na nevhodné chování, které má na advokáta působit morálně, patří mezi nejmírnější formy sankce. Napomenutí může být pouze písemné, ale v některých případech je uděleno napomenutí veřejné, kdy dojde k uveřejnění kárného opatření ve Věstníku České advokátní komory ze strany předsedy advokátní komory.¹²⁰ Další možností je uložení pokuty až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy stanovené nařízením o minimální mzdě. Dále je možné udělit přísnější formy sankce v podobě dočasného zákazu výkonu advokacie či úplné vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Pokud se provinění týkalo prohlášení o pravosti podpisu, advokátovi se odejme kniha o prohlášení o pravosti podpisu či se udělí dočasný zákaz výkonu činnosti v případě, že se provinění advokát dopustil při správě cizího majetku.¹²¹ Pokud by porušení povinnosti bylo méně závažné, je možné od uložení kárného opatření upustit, a to v případě, že by samotné projednání bylo postačující či by advokát s poškozeným uzavřel písemnou dohodu, která by dokládala, že došlo k odstranění následků porušení povinností a vzhledem k okolnostem případu, by se to dalo považovat za dostačující.¹²²

3.4.1.2. Průběh kárného řízení

Kárné řízení se formálně zahajuje podáním kárné žaloby kárným žalobcem, kterým může být předseda kontrolní rady České advokátní komory nebo ministr spravedlnosti České republiky.¹²³ „*O kárném provinění se kárný žalobce může dozvědět*

¹¹⁸ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2. s. 109.

¹¹⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: Živa, 1994. ISBN 80-901745-2-3. s. 67.

¹²⁰ Ustanovení § 35a odst. 2 zák. o advokacii.

¹²¹ Ustanovení § 32 odst. 3 zákon o advokacii.

¹²² Ustanovení § 32 odst. 5 zákon o advokacii.

¹²³ Ustanovení § 33 odst. 1 zák. o advokacii.

z veřejně dostupných zdrojů, ze své činnosti, nebo (a tomu bývá nejčastěji) z podnětu zaslaného ze strany veřejnosti. Takový podnět podává zpravidla klient (bývalý klient), protistrana, jiný advokát, soudce, státní zástupce, policejní orgán či jiný orgán veřejné moci.“¹²⁴ O kárném provinění i následném kárném opatření rozhoduje tříčlenný senát, který se skládá ze členů kárné komise České advokátní komory. Osoba, která podala podnět není účastníkem řízení, účastníkem je pouze kárný žalobce a kárně obviněný.¹²⁵ Kárnou žalobu je nutno podat do jednoho roku od okamžiku, kdy se o kárném provinění dozvěděl kárný žalobce a nejpozději do tří let od spáchání kárného provinění.¹²⁶ Je možné, aby se advokát v rámci řízení nechal zastoupit jiným advokátem a rovněž opatrovníkem v případě, vyžaduje-li to ochrana zájmů kárně obviněného, například v situaci, kdy trpí duševní poruchou.¹²⁷ Účastníci kárného řízení si hradí náklady řízení sami.¹²⁸ Podrobnosti o kárném řízení upravuje kárný řád, který vydává Ministerstvo spravedlnosti po předchozím vyjádření České advokátní komory, nepatří tedy mezi stavovské předpisy.¹²⁹ Pokud některou otázku neupravuje ani kárný řád, ani zákon o advokacii, použijí se přiměřeně ustanovení trestního řádu.¹³⁰ Tímto ustanovením je tedy nepřímou vyjádřena podobnost kárného řízení s řízením trestním.

3.4.1.3. Způsoby ukončení kárného řízení

Kárný senát o kárném provinění rozhoduje klasickou formou rozhodnutí či kárným příkazem.¹³¹ Kárné řízení je zakončeno písemným vyhotovením rozhodnutí, které obsahuje výrok, odůvodnění, poučení o opravném prostředku případně uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení.¹³² V případě, že byl skutkový stav řádně zjištěn na základě opatřených důkazů a není tedy nutné nařizovat jednání, vydá se rozhodnutí ve

¹²⁴ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 54.

¹²⁵ Ustanovení § 33 odst. 1 zákona o advokacii.

¹²⁶ Ustanovení § 33 odst. 2 zákona o advokacii.

¹²⁷ Ustanovení § 33 odst. 4 zákona o advokacii.

¹²⁸ Ustanovení § 33a odst. 1 zákona o advokacii.

¹²⁹ Ustanovení § 51 odst. 1 zákona o advokacii.

¹³⁰ Ustanovení § 35e odst. 2 zákona o advokacii.

¹³¹ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 56.

¹³² Ustanovení § 34 odst. 2 zákona o advokacii.

formě kárného příkazu, na jehož základě lze uložit kárné opatření v podobě napomenutí či pokuty, a to až do výše desetinásobku minimální měsíční mzdy.¹³³

3.4.1.4. Opravné prostředky

V kárném řízení máme možnost podat opravný prostředek jak řádný, tak mimořádný. Právo podat odvolání, proti rozhodnutí o kárném provinění má kárně obviněný i kárný žalobce, a to do patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení. Odvolání má odkladný účinek a rozhoduje o něm tříčlenný senát ustanovený z členů odvolací komise, který rozhodnutí může potvrdit a odvolání odmítnout, zrušit a sám ve věci rozhodnout nebo zrušit a věc vrátit kárnému senátu k dalšímu řízení, přičemž kárný senát je vázán právním názorem odvolacího senátu.¹³⁴ Proti kárnému příkazu se nepodává odvolání, ale odpor. Odpor neřadíme mezi klasické opravné prostředky, neboť jeho důsledkem není přenesení rozhodování na jiný, instančně vyšší orgán, ale nařízení kárného řízení standardním způsobem s nařízeným ústním jednáním. U odporu je lhůta pro podání stejná, jako u odvolání, tedy patnáct dní od doručení kárného příkazu.¹³⁵ Proti pravomocnému kárnému rozhodnutí je možné podat správní žalobu podle soudního řádu správního.¹³⁶ Mimořádným opravným prostředkem je případná obnova kárného řízení. Návrh na povolení obnovy může podat jakýkoli účastník předmětného kárného řízení, a to do šesti měsíců ode dne, kdy se o důvodu obnovy dozvěděl nebo ode dne, kdy jej mohl uplatnit. Důvodem pro podání návrhu na obnovu řízení jsou nové skutečnosti nebo důkazy, které účastník bez svého zavinění nemohl v kárném řízení uplatnit, a jež samy o sobě, nebo ve spojení se skutečnostmi či důkazy již dříve známými, mohou přispět k příznivějšímu rozhodnutí pro kárně obviněného. O návrhu na povolení obnovy kárného řízení rozhoduje kárný senát ustanovený výhradně k tomuto účelu, který buď návrh zamítne, nebo obnovu řízení povolí a následně také věc projedná v rámci nového kárného řízení.¹³⁷

¹³³ Ustanovení § 34a zákona o advokacii.

¹³⁴ Ustanovení § 35 zákona o advokacii.

¹³⁵ Ustanovení § 34c a § 34d zákona o advokacii.

¹³⁶ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 57.

¹³⁷ Ustanovení § 35c zákona o advokacii.

4. Práva a povinnosti advokáta promítající se do jeho soukromého života

V této kapitole se zaměříme na práva a povinnosti advokátů dotýkající se jejich osobní sféry života a úzce související s otázkou této práce. Na začátku si představíme osobu advokáta a jeho základní práva a povinnosti, přičemž následně se práce zaměříme na projevy advokáta v souvislosti s ústavním právem svobody projevu.

4.1. Advokát

Advokacii v nejširším slova smyslu je oprávněn vykonávat pouze advokát.¹³⁸ Zákon o advokacii konkrétně vymezuje osoby, jež jsou oprávněny stát se advokátem, přičemž stanovuje podmínky pro výkon advokátní praxe. Podmínkou pro to, aby se osoba stala advokátem, je její zapsání do seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou.¹³⁹ Komora do seznamu zapíše pouze toho, kdo podá písemnou žádost a splňuje podmínky stanovené zákonem. Osoba musí být plně svéprávná, získat vysokoškolské vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice, případně v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno, vykonávat právní praxi jako advokátní koncipient po dobu nejméně tří let, případně jinou právní praxi ve smyslu § 6 odst. 2 zákona o advokacii, být bezúhonný, složit advokátní zkoušku, či jinou zkoušku postavenou na roveň zkoušce advokátní ve smyslu § 6 odst. 1, složit advokátní slib a uhradit poplatek České advokátní komoře. Zároveň nesmí být v jiném pracovním nebo služebním poměru, mimo výjimky uvedené v zákoně a nesmí být vyškrtnut ze seznamu advokátů za podmínek stanovených zákonem.¹⁴⁰

Zápisem do seznamu advokátů získá advokát oprávnění vykonávat advokacii na celém území České republiky a nabude určitá práva a povinnosti, jež jsou stanovena zákony či stavovskými předpisy. Advokát je součástí justice v širším slova smyslu. Ve společnosti, ve které úcta k právům hraje zásadní roli, má advokát sloužit v zájmu spravedlnosti. Funkce, kterou advokát vykonává, na něj klade mnoho požadavků, a to jak

¹³⁸ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 6.

¹³⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: Živa, 1994. ISBN 80-901745-2-3. s. 23.

¹⁴⁰ Ustanovení § 5 zákona o advokacii.

právních, tak morálních, jež v některých případech mohou jít i proti sobě.¹⁴¹ Povinnost chovat se čestně, vyplývá již z advokátního slibu, podle nějž se advokát zavazuje ctít právo a etiku povolání advokáta i chránit lidská práva, dodržovat advokátní mlčenlivost a dbát důstojnosti advokátního stavu. Advokátní slib dle § 5 odst. 1 písm. j) zákona o advokacii zní: *"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu."*¹⁴²

Advokáti jsou dnes bezpochyby nenahraditelní, avšak mnohdy v očích veřejnosti neoblíbení, neboť lidé se s nimi často setkávají v nepříjemných životních situacích a za jejich služby zaplatí nemalé částky. Na jedné straně jsou leckdy terčem nenávisti, neboť je společnost ztotožňuje s jejich klienty, a může je tak považovat za skupinu lidí bez morálních hodnot. Na straně druhé, jsou společností vnímáni jako inteligentní majetná elita, která si umí poradit v nejrůznějších situacích. I přes tento rozkol si myslím, že většina lidí si advokátů váží a respektují je. Dobrá pověst advokátů v očích veřejnosti je velmi důležitým předpokladem pro zachování unikátního postavení advokátů, jakožto právnické profese, která je jedním z garantů právního státu. Mimo to plní řadu dalších pro společnost významných a užitečných funkcí.¹⁴³ Advokát je tu především pro to, aby chránil práva a zájmy svého klienta, přitom jednal čestně, svědomitě, využíval všech zákonných prostředků a uplatňoval vše, co podle svého přesvědčení a požadavků klienta považuje za užitečné.

Zvyšování právního vědomí společnosti je významným úkolem advokátů, jež úzce souvisí s pravidlem *ignorantia iuris non excusat*, tedy že neznalost práva neomlouvá. Vzhledem k obsahu jejich činnosti, týkající se zejména poskytování poradenství a zastupování klientů, mají advokáti, k naplnění takového poslání, ty nejlepší předpoklady. Advokátní vliv na právní vědomí společnosti je osobitý, preventivní a kvalifikovaný, přičemž má potenciál zkvalitňovat společenské vědomí o právu směřující ke zvýšení efektivity celé justice. Kdo jiný, než advokát, může v takovém

¹⁴¹ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentovní zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-26-0. s. 12.

¹⁴² Ustanovení § 5 odst. 1 písm. j) zákona o advokacii.

¹⁴³ NĚMEC, Robert. Zamyšlení k mediální pověsti české advokacie. *Epravo.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/zamysleni-k-medialni-povesti-ceske-advokacie-92553.html>

rozsahu vyjadřovat své mínění o právu a spravedlnosti.¹⁴⁴ Ztotožňuji se tak s výrokiem významného evropského advokáta: „.....k tomu, abychom činili dobrá rozhodnutí, potřebujeme kromě dobrých soudců také dobré advokáty.“¹⁴⁵

4.2. Vybraná práva a povinnosti advokáta

Advokát je, na rozdíl od jiných podnikatelů, podroben více omezením a požadavkům spočívajícím především v širší odpovědnosti vůči klientům či zákonnou povinností mlčenlivosti.¹⁴⁶ Při výkonu své činnosti je povinen postupovat způsobem nesnižujícím důstojnost advokátního stavu, přičemž musí dodržovat pravidla profesní etiky a pravidla soutěže stanovená advokátní komorou.¹⁴⁷ Advokát je tak zavázán dodržovat nejen normy právní, ale také ty etické. Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě a uplatňovat veškeré zákonné prostředky ve prospěch svého klienta, neboť chránit a prosazovat práva klienta je jednou z nejdůležitějších povinností výkonu advokátního povolání. Má rovněž povinnost nejen jednat v zájmu klienta, ale tento oprávněný zájem upřednostňovat před všemi ostatními zájmy a řídit se jeho pokyny, nejsou-li v rozporu se zákonem nebo stavovskými předpisy. Při výkonu svého povolání je vázán ústavním pořádkem, zákony, obecně závaznými předpisy a v jejich mezích požadavky klienta.¹⁴⁸

Advokát je při poskytování právních služeb nezávislý.¹⁴⁹ Tuto nezávislost chápeme především jako nezávislost na státu, přičemž z historie víme, že ne vždy tomu tak bylo. Advokáti byli státní mocí ovlivňováni především při obhajování osob nežádoucích pro tehdejší politický režim. Vedle toho se nezávislost projevuje také tím,

¹⁴⁴ MAUR, Jakub. *Výkon advokátní praxe*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-680-1. s. 8.

¹⁴⁵ Léger, Philippe, Generální advokát při projednávání případu Nova před Evropským soudním dvorem: *The European Lawyer*, červen 2002, str. 3.

¹⁴⁶ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-26-0. s. 14.

¹⁴⁷ Ustanovení § 17 zákona o advokacii.

¹⁴⁸ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-26-0. s. 13.

¹⁴⁹ Ustanovení § 3 odst. 1 zák. o advokacii

že advokát nemůže současně vykonávat funkci soudce či státního zástupce, a stejně tak je třeba ji považovat za právo na samostatný právní názor a posouzení případu.¹⁵⁰ Nezávislost advokáta je fundamentálním předpokladem výkonu advokátního povolání, bez kterého si jen těžko můžeme advokacii představit. Pokud by byl advokát existenčně závislý na jakémkoli státním orgánu, nebyl by schopen efektivně zastupovat zájmy svých klientů, které často bývají v rozporu s těmi státními. Proto je v demokratických zemích nezbytné, aby nezávislost advokacie byla důsledně respektována, uznávána a především chráněna. Rada poskytnutá ovlivněným advokátem, na nějž je vyvíjen vnější tlak, či si uspokojuje své vlastní zájmy a potřeby, je zcela bezvýznamná, nežádoucí, ba dokonce nebezpečná pro klienta. Důvěra existuje pouze v případě, pokud osobní integrita, čest a poctivost advokáta je bez jakýchkoli pochybností.¹⁵¹ Nezávislost advokacie je jejím hlavním a velmi podstatným rysem, jenž zároveň představuje základní důvod, proč advokátní profese vůbec existuje. Dle Jakuba Maura je pro důvěru ve výkon spravedlnosti nezávislost advokáta stejně důležitá, jako nestrannost soudce, byť se to na první pohled nemusí zdát. Proto je nemyslitelné, aby v právním státě byla nezávislost advokáta omezována ve větší míře, než je nezbytně nutné.¹⁵²

Vztah advokáta a klienta je vztahem fiduciárním, založeným na důvěře, z čehož vyplývá že základním právem a povinností advokáta je bezpochyby zachování mlčenlivosti. Bez jistoty, že bude zachována mlčenlivost, nelze vybudovat důvěru, která je stavebním kamenem vztahu mezi advokátem a jeho klientem. Advokát je příjemcem informací, bez nichž by bylo prakticky nemožné advokacii vykonávat, a proto musí existovat důvěra, aby klient sdělil veškeré nezbytné informace. Z tohoto důvodu je advokát povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, ledaže by ho klient takové povinnosti zprostil nebo by se jednalo o některou z výjimek stanovených zákonem.¹⁵³ Povinnosti mlčenlivosti se není možné dovolávat v kárném řízení, při prověřování potencionálního

¹⁵⁰ PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9. s. 4.

¹⁵¹ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-26-0. s. 13.

¹⁵² MAUR, Jakub. *Výkon advokátní praxe*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-680-1. s. 12.

¹⁵³ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-26-0. s. 17.

kárného provinění. Mlčenlivostí je advokát vázán i po jeho případném vyškrtnutí ze seznamu advokátů.¹⁵⁴

Důstojnost advokáta se nesporně pojí také s jeho vnějším vzhledem. Jednou z dalších povinností advokáta je používat stavovský oděv, a to v trestním řízení před soudem, v řízení před Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem a Ústavním soudem České republiky.¹⁵⁵ Pro všechny ostatní případy v zákonech či stavovských předpisech absentuje zákonná definice vhodného oděvu advokáta, proto je nezbytné vycházet z nepsaných pravidel a zvyklostí.¹⁵⁶ K důstojnosti advokacie, zcela jistě, nebude přispívat nevhodně oblečený advokát, který by se do soudní budovy dostavil se sprostými, hanlivými, urážlivými nápisy na svém oděvu. Nemluvě o oblečení špinavém, roztrhaném či, ad absurdum, vůbec žádném. Takové a podobné případy nutí k zamyšlení, zda by přeci jen nebylo namístě upravit a blíže konkretizovat oblečení vhodné a oblečení nevhodné při výkonu advokacie. Já mám za to, že advokát, jakožto inteligentní osoba, jež si je vědoma, že společnost hodnotí nejen právní argumentaci a ale také vizuální dojem, bude nad svým zvoleným oděvem přemýšlet. Poskytování právních služeb často vyžaduje formální jednání a k tomu tedy patříčné ošacení. Volba konkrétního oblečení pro konkrétní situaci je samozřejmě individuální. Advokát je však v každém případě povinen vypadat tak, aby svým zjevem nesnižoval důstojnost advokátního stavu. Roli může hrát nejen barva či průhlednost materiálu oděvu, ale také zvolené líčení, šperky, či parfémy. Tuto problematiku deklaruje čl. 17 odst. 5 etického kodexu, podle kterého je advokát povinen užívat oděv, který odpovídá povaze poskytovaných právních služeb a nesnižuje důstojnost advokátního stavu. V případě, že by advokát svým oblečením překročil hranice obecné slušnosti, dopustil by se kárného provinění.¹⁵⁷ V této souvislosti je velmi příznačné latinské přísloví „Vestis virum reddit“ aneb „Šaty dělají člověka“.

¹⁵⁴ Ustanovení § 21 zákona o advokacii.

¹⁵⁵ Ustanovení § 17a odst. 1 zákona o advokacii.

¹⁵⁶ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2. s. 110.

¹⁵⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Etický kodex advokáta: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-129-5. s. 146.

4.2.1. Povinnosti advokáta vůči ostatním advokátům

Vztah mezi advokáty má být založen na vzájemné úctě, respektu a principu solidarity. Tento vztah by však neměl mít přednost před vztahem mezi advokátem a klientem. Není žádoucí, aby se advokáti navzájem očerňovali, a to jak před klienty, soudy, tak před širokou veřejností. Naopak jejich vystupování k sobě navzájem má být na profesionální a důstojné úrovni. Pokud by mezi advokáty došlo ke sporu, je k dispozici řešení v podobě institutu tzv. obligatorního či fakultativního smírčího řízení. V zájmu cti a vážnosti advokátního stavu je advokát povinen využít smírčího řízení před orgány ČAK předtím, než proti jinému advokátovi zahájí soudní či jiné řízení ve věci související s výkonem advokacie. Fakultativní smírčí řízení je opodstatněné v případě, že se jedná o spor mezi advokáty, který nesouvisí s výkonem advokacie či pokud ve sporu figuruje třetí osoba. Advokát by v zásadě neměl kontaktovat přímo protistranu, ba dokonce s ní vyjednávat nebo poskytovat právní službu, pokud je zastoupena jiným advokátem. Vzájemné korektní chování advokáta zásadně souvisí s pravidly soutěže advokátů, ve které jsou advokáti povinni jednat poctivě, nepoužívat klamavé či nepravdivé údaje, zvláště pak ty, jež deklarují dosažení nereálných výsledků či které snižují důstojnost kolegů. Advokát má povinnost vykonávat svou činnost pod konkrétním označením, z něhož je zřejmé, že se jedná o výkon advokacie a zároveň, které není v rozporu se zásadou důstojnosti advokátního stavu.¹⁵⁸

4.3. Projevy advokáta

Projevy advokáta můžeme rozlišovat dle toho, do jaké míry souvisí či nesouvisí s výkonem advokacie. Jednání, které s výkonem advokátního povolání souvisí nejvíce, je jednání v rámci poskytování právních služeb, tedy typicky přednesy v rámci soudního jednání nebo různá podání adresovaná soudu, případně protistraně. Dalšími projevy nesouvisejícími s přímým výkonem advokacie, ale činěnými v souvislosti s poskytováním právních služeb, jsou například, dle Tomáše Sokola, komentování záležitostí klientů médiím. Dále rozlišujeme projevy učiněné v souvislosti s výkonem

¹⁵⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Alena MACKOVÁ a Martin VYCHOPEŇ. *Advokátní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-659-3. s. 288 – 289.

advokacie, kupříkladu reklamu advokáta a v neposlední řadě projevy prováděné bez souvislosti s poskytováním právních služeb, jenž s osobním životem advokáta souvisí nejvíce, neboť se již nejedná o výkon povolání. Sem můžeme řadit názory a politická prohlášení nebo jakékoli obecné komentáře. Toto dělení však není v praxi natolik zásadní, neboť významnou roli hraje obsah projevu zasazený do kontextu a souvislostí daných okolností.¹⁵⁹

Z výše uvedeného lze dovodit, že advokát je ve svých projevech, do jisté míry, omezený. Zásadní otázka, kterou bychom si zde měli položit zní, zda tato omezení advokáta nejsou v rozporu s jeho právem na svobodu projevu a právem na informace garantovanými Listinou základních práv a svobod. Než se člověk stane advokátem, je si zcela jistě vědom toho, že toto povolání s sebou nese řadu omezení, a také určitou odpovědnost. Jmenováním na sebe přebírá závazky, které ho v běžných občanských aktivitách mohou do určité míry limitovat. Zde je na místě dodat, že advokát na sebe taková omezení bere vědomě a zcela dobrovolně.¹⁶⁰

4.3.1. Projevy advokáta učiněné při poskytování právní služby

Podstatou soudního řízení je verbální konflikt. Advokát je vystaven tlaku, vyřešit konflikt co nejlépe s pomocí svých argumentů, a to s co největší noblesou a grácií a s respektem k základním pravidlům slušnosti. V zájmu zachování důstojnosti advokátního stavu není zcela jisté to, aby se advokáti mezi sebou vzájemně uráželi a napadali, či se chovali hrubě i k jiným účastníkům řízení. Proto je zde povinnost stanovená etickým kodexem v čl. 11 a čl. 17, která advokátovi zakazuje osočování a neuctivé chování. V tomto shledávám rozdíl oproti běžnému občanovi, který není zatížen touto zákonnou povinností, a jemuž může být nedůstojnost tolerována. U občana se akceptují i značně kritické až neinformované projevy mířené na adresu soudu či státního zástupce, pokud nejsou za hranou naplňující skutkovou podstatu přestupku, či dokonce trestného činu. U advokáta je však tato hranice posunuta směrem jemu méně

¹⁵⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s 215.

¹⁶⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s 215.

nakloněnému, neboť jeho kritika by měla být, při nejmenším, věcná a založena na informovanosti o dané skutečnosti.¹⁶¹

Pro názornost uvedu pár výňatků z judikatury kárných řízení: „*Je v rozporu s pravidly advokátské etiky, jestliže advokát v korespondenci s druhým advokátem používá nevhodných výrazů a písemné projevy druhého advokáta nevhodně ironizuje.*“¹⁶² „*Urážlivé výroky na adresu protistrany jsou v rozporu s profesionální etikou advokáta, snižující důstojnost advokátního stavu jako celku, a jsou proto závažným porušením povinností advokáta, a tedy kárným proviněním. Ani vnitřní přesvědčení advokáta o pravdivosti takových výroků nemůže jejich použití nijak ospravedlnit.*“¹⁶³ „*Nedobré a napjaté vztahy, panující mezi soudcem a advokátem, v žádném případě neopravňují advokáta k tomu, aby k tomuto soudci nezachovával náležitou úctu a zdvořilost a aby jej, byť jen v námitce jeho podjatosti, urážel.*“¹⁶⁴ Odvolací kárný senát také upozorňuje na to, že advokát není alter ego svého klienta, a to právě z důvodu, že je vázán nejen zákonem o advokacii, ale také etickým kodexem.

4.3.2. Projevy advokáta učiněné v souvislosti s poskytováním právní služby

Advokát může být požádán, aby médiím poskytl komentář či rozhovor k dané právní problematice nebo konkrétnímu právnímu případu, pokud s tím jeho klient souhlasí. V zásadě není důvod, proč by se advokát vyjadřovat neměl, mám za to, že pro společnost je to spíše žádoucí, avšak existují určitá pravidla, především vyjadřovat se věcně, střízlivě, a nesnižovat důstojnost advokátního stavu. Jsou advokáti, kteří chtějí události komentovat sami od sebe, přesto, že je o vyjádření nikdo nežádal. Na toto mají také samozřejmě právo. Typicky se tak děje přes sociální sítě, které se stávají čím dál více ve společnosti populární. Ty však většinou spadají pod soukromou sféru advokátova života, na rozdíl od oficiálních webových stránek advokáta, kde již bez pochyby advokát demonstruje své povolání a hlásí se k němu. Jde o svobodné šíření informací, tedy ústavní právo platné pro všechny občany demokratické společnosti. Je tedy spatřován rozdíl mezi

¹⁶¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s. 218.

¹⁶² Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 8/97

¹⁶³ Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 10/98

¹⁶⁴ Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 3/09

projevem na svém osobním profilu a umístěním informace na oficiálních webových stránkách. A jak to jde dohromady s advokátní mlčenlivostí dle § 21 zákona o advokacii? Pokud se věc dotýká klienta a advokát není mlčenlivosti zbaven zákonem, nelze o prolomení mlčenlivosti ani hovořit. I v takovém případě by však advokát neměl působit vůči klientovi negativně.¹⁶⁵

Je zcela pochopitelné, že klientova kauza může v advokátovi vyvolávat nemalé emoce. Advokát, i když někteří lidé mohou být opačného názoru, je rovněž lidská bytost obdařena emocemi. Jako profesionál by měl ovládat své jednání a případné emoční výjevy mírnit. Kontrolní orgány ČAK do určité míry entuziasmus tolerují, což mimo jiné zmiňuje i Jan Lata ve svém článku.¹⁶⁶

4.3.3. Projevy advokáta učiněné v souvislosti s výkonem advokacie

Oproti projevům učiněnými v souvislosti s poskytováním právní služby, se tyto projevy liší větší mírou obecnosti. Může se jednat například o korespondenci komentující činnost kolegů či formu sebepropagace. V našich končinách není zvykem, aby se advokát prezentoval například na velkém billboardu u silnice, neboť je to považováno za nedůstojnou formu prezentace, i přes to, že v jiných zemích to možné je.¹⁶⁷ Advokáti se tak v této oblasti nemohou chovat jako jiní obchodní soutěžitelé. Dle judikatury kárných orgánů ČAK je v rozporu se stavovskými předpisy, jestliže právní služby advokát nabízí formou inzerátu v denním tisku,¹⁶⁸ nebo rozesláním dopisů, nabízejících právní služby realitním kancelářím.¹⁶⁹

Je otázkou, v jakém rozsahu je žádoucí zasahovat do způsobu podnikání advokátů, když počet klientů značně ovlivňuje advokátův zisk a advokát je na klientech do větší či menší míry závislý. Řada advokátů namítá, že je tím nepřiměřeně omezována soutěž na trhu. Na to však kárné orgány ČAK reagují protiargumentem, že uvolněním těchto

¹⁶⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s. 228 – 229.

¹⁶⁶ LATA, Jan. Limity obhajoby v kárné praxi České advokátní komory. *Bulletin advokacie*. 2016, 2016(1-2), 2. ISSN 1210-6348. s. 80

¹⁶⁷ Dle Tomáše Sokola například v USA.

¹⁶⁸ Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 5/94

¹⁶⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s. 232.

pravidel pro reklamu, by mohlo dojít k situaci, kdy by advokáti strávili většinu času snahou o získání klientů jiných advokátů a advokáti, kteří by se této činnosti věnovali soustavně, by byli ve značné výhodě, oproti advokátům, kteří tak nečiní. Pokud by se advokát více věnoval svým marketingovým aktivitám, mohl by tak v konečném důsledku utrpět především konzument právních služeb, neboť advokát by se plně nevěnoval snaze o vyřešení jeho kauzy.¹⁷⁰

Etický kodex, až na výjimky v čl. 31, neumožňuje nabízet právní služby osobě, která je sama nepožaduje. Zřejmě se však v době jeho utváření nepočítalo s možnostmi, které nám přináší éra internetu v podobě webových stránek a sociálních sítí. Advokátovi sice není umožněno rozesílat reklamní prospekty s nabídkou svých služeb, nic mu však nebrání v seberepresentaci na svých webových stránkách či sociálních sítích, a tím tak přilákat své klienty. Touto formou totiž neoslovuje ty, kteří o nic nežádali, neboť vstup na webové stránky advokáta je jasným projevem zájmu ze strany klienta.¹⁷¹

4.3.4. Projevy advokáta učiněné bez souvislosti s poskytováním právní služby

Advokát je vázán zákonem a etickým kodexem i v případech, kde nejde o projevy související s výkonem advokacie. Dříve nešlo o příliš konfliktní oblast, ale vnímám, že do budoucna nelze vyloučit, že naopak právě tato oblast bude hojně konfrontována s přibývajícými střety v podobě svobody projevu na jedné straně a mlčenlivostí spolu se zachováváním důstojnosti advokacie na straně druhé. Řada advokátů chce své politické názory veřejně prezentovat, a to i názory, jež jsou vnímány jako kontroverzní a ve společnosti velmi rezonují. Advokát by si ovšem měl dát pozor na pravdivost svých výroků. Mnoho advokátů se politicky angažuje v různých politických stranách a uskupeních, a je i v zájmu společnosti, aby tomu tak bylo. Přezkoumávat pravdivost předvolebních slibů, by však bylo jen stěží proveditelné. Nepravdivost výroků, by tak musela být evidentně za hranou běžných politických slibů, tak aby byly kárně postihnutelné.¹⁷²

¹⁷⁰ Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 8/2008

¹⁷¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s. 234.

¹⁷² Tamtéž s. 234.

4.4. Svoboda v projevu advokáta

V demokratické společnosti pro omezování svobody slova nepochybně není místo. Toto právo je možné omezit pouze v nevyhnutelných případech. Jak je to tedy se svobodou slova advokáta? Vždy je samozřejmě třeba posuzovat každý případ individuálně, v rámci konkrétní situace, nezbytné je však poměřovat, co je v dané situaci žádoucí. Zda chránit ono ústavní právo na svobodu projevu, či naopak ochrana jiného důležitého zájmu. V tomto případě, kdy se bavíme o advokátech, je zde zcela nepochybný a významný zájem, který stojí proti svobodnému projevu, a to je advokátní mlčenlivost, na jejímž základě je postavená důvěra společnosti v advokacii jako takovou. Mlčenlivost je základním pilířem této profese, bez kterého by advokacie mohla fungovat jen stěží.

Svoboda slova v sobě zahrnuje i právo šířit kritiku, informace urážející či pohoršující, a to i takové, které v konečném důsledku mohou vést ke snížení cti a důstojnosti kritizovaného. Pokud člověk něco, či někoho hodnotí, jde především o subjektivní názor, který se nemusí zakládat na objektivních skutečnostech. Avšak mezi prostým hanobením a konstruktivní kritikou, byť vedenou expresivně a ostře, bývá rozdíl spatřován v tom, že kritika je podložena informacemi minimálně věrohodnými. V zásadě je tedy, v rámci svobody slova možné, vyjadřovat se i způsobem, který do větší či menší míry osobu devaluje. Zákon obecně explicitně občanovi nezakazuje projevy, které jsou vědomě lživé, ovšem advokátovi toto výslovně zakazuje § 17 zákona o advokacii a čl. 4 etického kodexu. V tomto ohledu je zcela jistě projev advokáta omezen.¹⁷³

V případě, že by byl advokát shledán kárně vinným za porušení těchto ustanovení, jistě by namítal, že je tím zasahováno do jeho ústavně zaručeného práva jako občana České republiky. A bezpochyby Česká advokátní komora nemá snadnou úlohu, když musí tato práva posuzovat. Často jde o velmi tenkou a nezřetelnou hranici a rovněž o úhel pohledu na celou situaci. Je však povinností komory dohlížet nad respektováním povinností, jež jsou zákony a stavovskými předpisy advokátům ukládány. Významným projevem tohoto dohledu je aplikační praxe, promítnuta do rozhodnutí kárných senátů. Ta je v zásadě konstantní a předvídatelná, přičemž vytváří rámec kýženého chování, které je od advokátů vyžadováno. Existenci speciálních advokátních pravidel dokládá mimo jiné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 13. 5. 2003, sp. zn. K 28/02,

¹⁷³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s. 216.

podle něhož: „*Na osoby vykonávající advokacii, na něž se vztahují určitá etická pravidla, nelze pohlížet stejně jako na jiné podnikatelské subjekty, které taková pravidla nemají a u nichž je jejich podnikatelská činnost často chápána jako amorální*“.¹⁷⁴ Pro tuto práci je významné rozhodnutí, ve kterém se kárný senát vyjádřil k soukromoprávním vztahům advokáta, tedy například rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 15/00, ve kterém je uvedeno následující: „*Požadavek poctivosti a čestnosti advokáta v soukromoprávních vztazích se vztahuje i na jeho jednání mimo oblast jeho profesionální činnosti*“.¹⁷⁵

V návaznosti na tato rozhodnutí existuje celá řada dalších, která deklarují nevhodná chování advokátů. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že advokát má vážit svého slova a neřídit se populárním příslovím „co na srdci, to na jazyku“. V tomto ohledu však advokáti nemají lehký úkol, neboť klienti především chtějí, aby se advokát rval za jejich práva, a tedy argumentačně vyhrál nad protistranou, nicméně profesní kodex mu ukládá jasné mantinely, ve kterých se může pohybovat, což ho do jisté míry bezpochyby limituje.

Dle mého názoru balancujeme na tenké hranici, neboť přílišné zmenšování argumentačního prostoru vymezeného pro advokáty, může negativně ovlivnit jejich obhajobu, což v konečném důsledku může velmi negativně ovlivnit osudy obviněných. Pokud se ozývají hlasy, které kritizují přílišnou benevolenci kárných orgánů ČAK k projevům advokátů, byla bych velmi opatrná. Původci takové kritiky si neuvědomují, že každým dalším kárným řízením ohledně verbálních či nonverbálních projevů advokátů, se vymezuje určitý prostor pro jejich působení. Pravděpodobně se shodneme, že jistá intenzita rezolutnosti v advokátním projevu při hájení práv klienta, je zcela jistě na místě. Mnohé advokáty by mohla odradit vysoká šance kárného postihu za jejich hrubější výroky, a proto by se o ně raději ani nepokoušeli. Své projevy by pak přizpůsobovali výrazům, které se jeví jako naprosto bezpečné, což je žádoucí efekt pouze do určité míry. Autocenzurní bič, který si na sebe advokát uplete ze strachu z kárného postihu, by tak neměl být natolik omezující, aby stíral rozdíl mezi dobrým a špatným advokátem. Proto je nutné jistou míru zápalu a expresivity tolerovat. Je však na místě zkonstatovat, že zásah do osobních práv advokáta nelze považovat za nikterak alarmující. Orgány České advokátní komory zastávají své kontrolní a kárné funkce, dle mého mínění,

¹⁷⁴ Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 13. 5. 2002, sp. zn. K 28/02

¹⁷⁵ Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 15/00

umírněně a s respektem k ústavním právům advokátů. Případný zásah do advokátových práv postihuje zejména jeho expresivní výrazy, přesahující běžnou společenskou normu.¹⁷⁶

¹⁷⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s. 218.

5. Vztah profesní etiky advokátů a jejich osobního života

Profese advokáta je profesí historicky váženou, což do jisté míry souvisí se soustavným poskytováním právní služby klientům, reálnou pomocí v nejrůznějších životních situacích, ale rovněž i s vlastní prezentací advokátů jako osob důstojných, jednajících čestně a poctivě. Právě soustavnost, tohoto mnohdy celoživotního povolání, k této historické prezentaci nemalou měrou přispívá, neboť opačné jednání by nemohlo vést k dlouhodobé úspěšnosti advokáta, přesahující konkrétní případ právní pomoci. I z tohoto hlediska jsou právní služby poskytované advokáty přirozeně spjaty se závaznými etickými pravidly.

Advokát je tak povinen respektovat celou řadu povinností, a to jak vůči České advokátní komoře, vůči advokátnímu stavu, tak zejména vůči svému klientovi, ústřední postavě a smyslu poskytování právní služby, k němuž se váže a směřuje nejvíce povinností advokáta.¹⁷⁷ Povinností advokáta je nespočet a otázkou této práce není jejich ucelený výčet, nýbrž přiblížení vztahu profesní etiky a pravidel soutěže advokátů s osobním životem advokátů, jejich osobními postoji, názory, prezentací, chováním a dalšími, zdánlivě s profesí advokáta nesouvisejícími aspekty.

Čl. 4 etického kodexu rozvíjí zákonnou úpravu uvedenou v § 17 zákona o advokacii, vztahující se k povinnosti advokátů jednat takovým způsobem, aby nedošlo ke snížení důstojnosti advokátního stavu. Stavovský předpis v komentovaném ustanovení blíže specifikuje nároky na jednání advokáta, jenž je dle čl. 19 odst. 2 etického kodexu oprávněn užívat označení advokát i mimo výkon advokacie. Z výše uvedeného lze seznat, že je na daném advokátu, jak se bude prezentovat mimo výkon advokacie a do jaké míry oddělí svůj pracovní život od života soukromého. Tato teze však neplatí absolutně, neboť osobní život nelze vždy od toho pracovního oddělit.

Dle rozsáhlé kárné praxe České advokátní komory i dle následných soudních přezkumů, byl výklad citovaného zákonného ustanovení, včetně stavovského rozšíření, pojmán extenzivně, tedy že etická pravidla dopadají i na osobní život advokátů nesouvisející s výkonem advokacie, bylo však otázkou, zda zákonné ustanovení skýtá relevantní oporu pro takovou interpretaci. Jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, dle

¹⁷⁷ Povinnosti advokáta. *Česká advokátní komora* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>

kárného senátu kárné komise České advokátní komory platí, že požadavek poctivosti se vztahuje i na jednání advokáta mimo oblast výkonu advokacie.¹⁷⁸ Tato rozhodovací praxe byla stvrzena i přístupem Nejvyššího správního soudu, který např. v rozhodnutí ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003 uvedl, že: „*Pokud ustanovení § 17 zákona o advokacii ukládá advokátovi povinnost chovat se při výkonu svého povolání – advokacie určitým způsobem, pravidla profesionální etiky jej zavazují k určitému chování nejen při výkonu advokacie, ale i v soukromé sféře, přičemž hlavním důvodem je ochrana advokátního stavu a ochrana veřejných zájmů. Z těchto hledisek je třeba požadavky vymezené v čl. 4 odst. 1 Pravidel, tedy všeobecné požadavky na poctivé, čestné a slušné chování advokáta chápat jako generální skutkovou podstatu pokrývající pravidla v celé jejich šíři. Požadavek poctivosti, čestnosti a slušnosti platí tedy nejen pro výkon advokacie, ale i pro soukromý život advokáta, pro vztahy k jeho soukromým věřitelům a dlužníkům, pro jeho projevy na veřejnosti, pro jeho chování ve společenském styku apod.*“¹⁷⁹

Část advokátů vyjádřila kritiku, když poměrně bez většího zájmu ostatních členů advokátního stavu, jakož i bez většího komentáře České advokátní komory, došlo k novelizaci § 17 zákona o advokacii, a to na základě zákona č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů, známý též pod zkratkou AML, tedy bez jakékoliv souvislosti s touto problematikou. Do § 17 zákona o advokacii se za slovo „postupuje“ vložilo slovo „zejména“, a to s účinností od 1.1.2021. Tato drobná změna § 17: „*Advokát postupuje zejména při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu; za tím účelem je povinen dodržovat pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže. Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže stanoví stavovský předpis*“¹⁸⁰, je však změnou významnou, neboť odstraňuje případné interpretační pochybnosti a explicitně vztahuje pravidla profesionální etiky na osobní život advokátů, včetně určité kontroly osobního života advokátů a možného kárného

¹⁷⁸ Srov. Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 13. 4. 2000, sp. zn. K 8/2000

¹⁷⁹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003

¹⁸⁰ Ustanovení § 17 zákona o advokacii.

postihu za čistě mimopracovní sféru života. Obavy však směřují zejména na otázku posuzování občanských či politických postojů advokátů.¹⁸¹

5.1. Občanská svoboda projevu advokáta

Lze rovněž konstatovat, že pojmy jako slušnost nebo čestnost, jsou do značné míry pojmy neurčitými, a proto až kárná či soudní praxe tyto pojmy ad hoc porovnává s konkrétním jednáním advokáta, jež se jeví jako rozporné s těmito ideály.

Např. Městský soud v Praze dne 10. 10. 2018 rozhodl ve věci sp. zn. 9 Ad 10/2015 o některých písemných a verbálních invektivách členky advokátního stavu tak, že odmítl úvahy o stejném právu žalobkyně na svobodu projevu v porovnání s těmi, kteří nejsou vázáni zákonem o advokacii a stavovskými předpisy, avšak výroky mířící na justiční orgány či policejní orgány seznal za dovolené, neboť neměřily na konkrétní osobu a tyto orgány musí být schopny přijmout i větší míru kritiky. Hanlivé výrazy ze soukromé komunikace však již zastání nenašly, což soud na str. 21 rozsudku zdůvodnil následovně: *„V daném případě žalobkyně použila neakceptovatelné sprosté a hanlivé výrazy, které navíc byly v některých případech namířeny jako urážky vůči konkrétním osobám. Tím nedostála povinnosti podporovat a hájit důstojnost a vážnost advokátského stavu, neboť její chování se přičilo pravidlům slušnosti. A na uvedeném nic nemění, pokud předmětné výroky nebyly proneseny v přímé souvislosti s výkonem advokacie, neboť žalobkyně se v dané konverzaci jako advokátka do určité míry profilovala.“*¹⁸²

Kárný senát České advokátní komory dne 14. 11. 2019 projednal kárnou žalobu na advokáta, jenž jako funkcionář muslimské obce v Praze publikoval na sociální síti video, v němž prezentuje výzvu k ozbrojování členů muslimské obce v souvislosti s teroristickými útoky v mešitách na Novém Zélandu. Ačkoliv na video nahrávce nezmiňuje příslušnost k advokátnímu stavu, tak nahrávka obsahuje nabídku pomoci s obstaráním zbrojního průkazu. Kárný senát jej uznal kárně vinným a s ohledem na jeho

¹⁸¹ Zákon o mnohém jiném než Anti-Money-Laundering. *UNIE ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://www.unieadvokatu.cz/zakon-o-mnohem-jinem-nej-anti-money-laundering>

¹⁸² Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 9 Ad 10/2015

postoj v kárném řízení, ve kterém projevil výraznou sebereflexi, mu bylo uloženo napomenutí.¹⁸³

Advokáti jsou povinni dodržovat stavovské předpisy i v oblastech, jež s výkonem advokacie nesouvisí, a to včetně ekonomické oblasti jejich soukromého života, i tam je advokát povinen ctít zásadu důstojnosti a vážnosti advokátní profese, s důrazem na chování slušné a čestné. Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 10 As 166/2014 platí, že např. nesplácení dluhů má pro advokáta podstatně negativnější důsledek než pro běžného občana, jenž není povinen dodržovat stavovské předpisy.¹⁸⁴ Např. dle rozhodnutí kárného senátu kárné komise České advokátní komory ze dne 5. 6. 2015, sp. zn. K 27/2015, je kárným proviněním, pokud advokát dluží nájemné. V daném případě advokát dlužil nájemné za dobu 6 měsíců a byla mu uložena pokuta ve výši 50.000,-Kč.¹⁸⁵ Stejně tak je dle rozhodnutí kárného senátu kárné komise České advokátní komory ze dne 14. 3. 2014, sp. zn. K 69/2013, kárným proviněním neplnění řádné vyživovací povinnosti. Za tento skutek bylo danému advokátu uloženo kárné opatření pokuty ve výši 75.000,-Kč.¹⁸⁶

Za neplnění vlastních závazků se dopustil závažného kárného provinění advokát, který ve věci osobního závazku uzavřel s oprávněnou společností dohodu o svolení k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí pro případ nesplnění závazku řádně a včas, svůj závazek nesplnil, v důsledku čehož proti němu byla zahájena exekuce. Ačkoliv o nařízení exekuce věděl, dopustil postižení své pohledávky na základě exekučního příkazu, avšak nezajistil, aby na exekučním příkazem postižený bankovní účet nebyly poukazovány finanční prostředky jeho klientů, čímž došlo k postihu finančních prostředků jeho klientky. Konkrétně na účet advokáta byly poukázány vymožené finanční prostředky z exekučního řízení klientky advokáta, ten ji však o vymoženém plnění ve výši 42.930,93 Kč neinformoval, přičemž do 2. 9. 2021 část prostředků ve výši 22.330,93 Kč své klientce neuhradil. Advokátu bylo za toto kárné provinění rozhodnutím kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 13. 10. 2022, sp. zn. K 47/2022, ve spojení s rozhodnutím odvolacího kárného senátu odvolací kárné komise ČAK ze dne 30. 1. 2023, uloženo kárné

¹⁸³Kárný senát ČAK napomenul advokáta Mgr. Leonida Kuschnarenka. *UNIE ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/11/14/karny-senat-cak-napomenul-advokata-mgr-leonida-kuschnarenka/>

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 10 As 166/2014

¹⁸⁵ Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 5. 6. 2015, sp.zn. K 27/2015

¹⁸⁶ Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 14. 3. 2014, sp.zn. K 69/2013

opatření – vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Porušení povinností bylo zhodnoceno jako závažné, neboť bylo způsobilé negativně ovlivnit vnímání advokátního stavu ze strany veřejnosti. Za zajímavou považuji zejména část odůvodnění týkající se místa výkonu advokacie, neboť dle rozhodnutí při výkonu advokacie v menším městě existuje vyšší pravděpodobnost rozšíření negativních informací o kárných proviněních kárně obviněného mezi místními, čímž existuje vyšší nebezpečí, že tito obyvatelé budou nepříznivě vnímat celý advokátní stav.¹⁸⁷

Z výše popsaného je zjevné, že osobní sféra advokáta je s tou profesní velmi úzce spojena, přičemž příslušnost k advokátnímu stavu s sebou přináší i určitá omezení promítající se do občanského života advokátů. Důvodem je mimo jiné i přístup veřejnosti k advokátům obecně a jejich určitá sdílená odpovědnost mezi sebou. Tyto důvody, pak nespátřuji jako důvody čistě právní, ale zejména jako důvody faktické.

Dle čl. 17 odst. 1, odst. 2, odst. 3, odst. 4 Listiny základních práv a svobod je zaručena svoboda projevu, přičemž každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Cenzura je nepřípustná. Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace pak lze omezit pouze zákonem, a to z taxativně vymezených důvodů, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Je na místě zdůraznit, že samotná příslušnost k advokátnímu stavu tato ústavním zákonem garantovaná práva nemůže omezit, to však neznamená, že by některá jednání nemohla být rozporná s předpisy nižší právní síly. Zde je však možné, že daný případ dosáhne i ústavního rozměru, jenž je nutno řešit, mimo jiné, tzv. testem proporcionality dotčených práv.

Ačkoliv je z výše uvedeného patrna jistá svázanost občanského života advokáta, je kárný postih advokátů v souvislosti s jejich občanským životem spíše výjimečný, a to rovněž i z důvodu absence informací o občanském životě advokátů, ale zejména z důvodu obecně nižší míry problémového, případně protiprávního jednání, vyšší vzdělanosti,

¹⁸⁷ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 13. 10. 2022, sp. zn. K 47/2022, ve spojení s rozhodnutím odvolacího kárného senátu odvolací kárné komise ČAK ze dne 30. 1. 2023

dobrého ekonomického zajištění apod. Naprostá většina kárných postihů směřuje do oblasti výkonu advokátní praxe a vztahu mezi advokátem a klientem.

5.1.1. Politická svoboda projevu advokáta

Spojení advokátů a politiky je spojením přirozeným, jež má svůj původ na samém počátku dějin advokacie. Osoby s rétorickou schopností zaujímaly vůdčí role ve společnosti a zpravidla se zapojovaly do věcí veřejných. Advokáti, jako osoby svobodné, znalé práva, a zvyklé veřejně vystupovat, tak přirozeně naleznou uplatnění i ve správě věcí veřejných, v politických stranách, obecních či krajských zastupitelstvech či v politice nejvyšší. Advokátní praxe a vlastní zkušenost s poskytováním právní pomoci je advokátu nespornou výhodou v případném politickém zapojení, přičemž spatřuji i jistou podobnost mezi postavením klienta a voliče, tedy osob hodnotících, ke kterým směřuje odpovědnost za výkon služby.

Advokát je v politickém životě vázán etickým kodexem stejně jako v životě soukromém, jeho projevy by tak měly být věcné, střízlivé, a nikoliv vědomě nepravdivé viz čl. 4 odst. 3 etického kodexu. Co se týká požadavku na věcnost a střízlivost projevů, tak tyto neurčité pojmy budou posuzovány vždy rozdílnou optikou, a to podle posuzující osoby a konkrétních okolností. Projev advokáta v soudním procesu a v politice je rovněž do jisté míry podobný.

Nelze odhlédnout, že s postavením advokáta v soudním procesu je spojena určitá míra konfrontace, útočnosti a agresivity, neboť advokát je rovněž i esenciálním komponentem spravedlivého procesu založeného na principu, že prostřednictvím „bitvy“ dvou oponentních verzí skutečností, bude nejlépe nalezeno právo.¹⁸⁸ Politické projevy pak rovněž musí být způsobilé oslovit jejich posluchače, kdy schopnost konfrontace či věcnosti bývá v politice žádoucí. Politický život je soubojem politických názoru a idejí, z tohoto důvodu je dle mého názoru pro úspěšné působení v politice, vhodná určitá vyhraněnost politických názorů a jejich obhajoba vůči voličům. Politické projevy ze své podstaty vyvolávají u adresátů vášně s nejrůznějšími přívlastky, neboť jsou nezbytnou

¹⁸⁸ ROZEHNAL, Aleš. Limity obhajoby. *PRÁVNÍ PROSTOR* [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/limity-obhajoby>

součástí volné soutěže politických stran či hnutí. Projevy advokáta však nesmí být vědomě nepravdivé, nestačí tak pouze prostá nepravdivost, ale k porušení etického kodexu dojde jen tehdy, pokud si advokát uvědomuje, že se projevuje nepravdivě. Je samozřejmě nezbytné, aby v kárném řízení došlo ke kumulativnímu prokázání obou těchto složek najednou, tedy vedle samotné verifikace pravdivosti výroku i zjištění subjektivního vztahu advokáta k danému výroku.

Podle Tomáše Sokola jde znění čl. 4 odst. 3 etického kodexu tzv. proti směru, jímž se ubírá dikce čl. 17 Listiny základních práv a svobod, neboť ten umožňuje činit i projevy nevěcné, nestřízlivé i vědomě nepravdivé.¹⁸⁹ Zajímavostí je interpretace čl. 4 odst. 3 etického kodexu z pohledu Karla Čermáka, dlouholetého předsedy České advokátní komory a mimo jiné autora odborných studií vztahujících se k advokátní etice, dle něhož se čl. 4 odst. 3 etického kodexu týká pouze projevů činěných v souvislosti s výkonem advokacie, přičemž se netýká projevů např. politických či uměleckých, pokud nejsou v rozporu s čl. 4 odst. 1 etického kodexu.¹⁹⁰

Otázky související z politickými projevy advokátů nyní rezonují advokátním stavem, neboť řada advokátů je politicky činná a je ve svých projevech důrazná. Dle některých přístupů je vyhraněnost některých projevů již natolik výrazná, že poškozuje vnímání advokátního stavu jako celku, byť nemusí docházet např. k explicitnímu porušení etického kodexu.

5.1.1.1. Prohlášení advokátů

V únoru 2023 vznikla iniciativa Prohlášení advokátů, jež dle svých zakladatelů vznikla jako reakce na veřejné projevy několika advokátek a advokátů, kteří: „*Ohledně ruské agrese na Ukrajině vyzývají ke zdrženlivosti v pomoci, neutralitě České republiky, zastavení dodávek zbraní, vyjednávání s Ruskem ohledně dodávek energií apod.*“¹⁹¹

¹⁸⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1. s. 216.

¹⁹⁰ ČERMÁK, Karel, *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů ČR. Komentář*. 2. vydání. Praha: Česká advokátní komora, 2000. Dostupné online na https://www.cak.cz/assets/files/180/BA_00_Z1.pdf. s. 23

¹⁹¹ Společné prohlášení advokátů, aneb není míru bez boje. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/>

Autoři prohlášení dále konstatují, že nemohou mlčet, pokud jiní z jejich vlastních řad zjevně zlehčují důležitost boje za svobodu a demokracii na Ukrajině. „*Ruský režim je říší zla. Zlo nelze přehlížet, nelze s ním vést dialog. Je bláhové myslet si, že bez adekvátní reakce zbytku světa se Rusko spokojí s Ukrajinou. Zlo je plíživé – nestačil Krym, nestačil Donbas a nebude stačit ani celá Ukrajina.*“¹⁹²

Součástí iniciativy je rovněž i text prohlášení s heslem není míru bez boje, které zní: „*Svým podpisem prohlašuji, že nadále stojím za svobodnou Ukrajinou. Souhlasím s tím, abychom nadále pomáhali Ukrajině i jejím uprchlíkům. Jsem odhodlán ctít a chránit lidská práva. Odmítám tvrzení některých advokátů, kteří se staví k pomoci na Ukrajině odmítavě, vyzývají k zastavení dodávek zbraní, chtějí jakkoliv ustupovat Rusku a zároveň systematicky šíří lži a polopravdy. Zavrhuji agresi Ruska, která je příčinou války. Za akceptovatelné řešení považuji pouze stažení ruských vojsk za hranice Ukrajiny.*“¹⁹³

Předně konstatuji, že dle mého osobního názoru je válka na Ukrajině tragickým neštěstím a prohrou celého světa, důsledky této absurdní války jsou žalostné, ničivé a neomluvitelné. Ačkoliv válečné konflikty provází lidstvo od nepaměti, v soudobém světě pro ně, dle mého soudu, není místo. Existence dříve nepředstavitelné války je rovněž prohrou světové diplomacie, byť si uvědomuji, že diplomacií vždy nelze válce zabránit. Nedovoluji si detailně hodnotit příčiny této války, avšak považuji za nezpochybnitelné, že se válečný konflikt vede na území Ukrajiny a Ukrajina je bránícím se státem, nikoliv agresorem, a to s vědomím historické, národnostní a politické složitosti východní části Ukrajiny. Agrese Ruské federace je rovněž projevem pohrdání mezinárodním právem.

Ačkoliv osobně souzním s myšlenkou pomoci Ukrajině, válečným uprchlíkům, s přáním brzkého konce války se zachováním právní suverenity Ukrajiny, tak k obsahu prohlášení mám i osobní připomínky. Jsem přesvědčena, že snaha o nastolení míru má být základním cílem při existenci válečného konfliktu, snažím se o zastavení tragických důsledků promítajících se do všech oblastí. Nelze odhlédnout, že na straně agresora stojí

¹⁹² Myšlenka zakladatelů. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/#section-myslenka>

¹⁹³ Společné prohlášení advokátů, aneb není míru bez boje. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/#section-myslenka>

jaderná velmoc, a proto není možné mírový dialog a priori odmítat. Analogicky v občanském soudním řízení sporném je soud vždy veden snahou o smírné vyřešení sporu, jež musí být výsledkem kompromisu. Právě advokáti soudní smír často vyjednávají a uzavírají podle procesních šancí svého klienta, nikoliv pouze dle hmotněprávního posouzení. Nepochybně platí, že vyjednávání závisí na pozici stran, přičemž na počátku sporu může být pozice horší, než v průběhu řízení, či naopak. Osobně jsem však přesvědčena, že ke kýženému míru vede vždy několik cest, žádná však není snadná, bude vždy výsledkem menších či větších ústupků. Reálnou hrozbou pak zůstává možnost přenesení tohoto válečného konfliktu na celosvětovou úroveň, a z toho vyplývající další eskalace. Demokracie se vyznačuje soutěží politických názorů, proto názory či projevy vybízející např. k neutralitě České republiky, nesouhlasu se zbrojením apod., je nutno respektovat, byť s nimi osobně nemusíme z objektivních či historických důvodů souhlasit.

Ke dni 19. 4. 2023 prohlášení advokátů podepsalo 213 advokátů.¹⁹⁴ Jedná se však překvapivě o zcela marginální počet, vzhledem k oscilaci počtu aktivních i neaktivních advokátů kolem 14.000 osob.¹⁹⁵ Politické projevy některých kolegů tak zřejmě netrápí většinu advokátního stavu.

Dne 22. 2. 2023 vyšel v advokátním deníku článek předsedy České advokátní komory Roberta Němce nazvaný „Projevy advokátů – politiků nejsou stanovisky ČAK ani advokacie“, ve kterém konstatuje, že kultura projevů v mediálním prostoru zhrubla, přičemž politicky angažovaní advokáti, čelí, na rozdíl od ostatních politiků, jež nejsou vázáni advokátní etikou, složitému problému, jak uspět v politické soutěži, a přitom dodržovat etická pravidla advokacie. Advokátům dle předsedy České advokátní komory nelze bránit v politickém působení, avšak musí mít na paměti, že zůstávají advokáty. Dobrá pověst advokacie by neměla býti ohrožována politickými boji. V závěru článku je pak zveřejněn apel na politicky činné advokáty, a to zejména ty, kteří se v rámci politické soutěže orientují na skupinu nespokojených voličů se stávajícím demokratickým

¹⁹⁴ Společné prohlášení advokátů, aneb není míru bez boje. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/#section-signatari>

¹⁹⁵ Přehled České advokátní komory ze dne 4. ledna 2021, dostupný na https://www.cak.cz/assets/priloha_3_2021_01.pdf

systemem a převažující zahraničně politickou orientaci České republiky, aby po dobu své politické angažovanosti zvážili pozastavení výkonu advokacie.¹⁹⁶

Na tento apel bylo reagováno skupinou advokátů článkem s názvem „Otevřený dopis skupiny advokátů a advokátek předsedovi České advokátní komory“, ve kterém tato skupina konstatuje, že předseda stavovské organizace není povolán ke kritickému hodnocení občanských či politických postojů svých kolegů, neboť není v pozici nadřízeného. Pro existenci demokratické společnosti i nezávislého advokátního stavu, je pak nezbytným předpokladem zachování názorové plurality, včetně té politické. Apel na zvážení pozastavení výkonu advokacie těch advokátů, kteří smýšlí jinak, považují za naprosto nepřijatelné pošlapání principů novodobé demokratické advokacie, přičemž dále zdůrazňují, že se hlásí k tomu, že jejich práce, včetně politické angažovanosti, byla, je a bude zaměřena na důslednou obranu všech bez rozdílu, ať je jim upírána svoboda rozhodování o vlastní tělesné integritě nebo svoboda vyjadřovat vlastní občanský názor a podobně. Jsou přesvědčeni, že jejich důsledná práce k obraně individuálních práv, svobod a důstojnosti je tím nejlepším, co mohou pro vážnost advokátního stavu učinit. A to jak na poli právním, tak i politickém. Dále zmiňují, že jejich respekt ke kolegům brání je zostouzet či napadat jen pro to, že se např. veřejně nepostavili proti covidovým krizovým či mimořádným opatřením (zákazy vycházení, omezení přístupu neočkovaných ke společenskému životu apod.). Závěrem citují úryvek z internetových stránek České advokátní komory s cílem připomenout politickou angažovanost významných advokátů, kteří se stavěli proti systému a zastávali obranu hodnot advokacie, včetně s Aloisem Rašínem, prvním ministrem financí Československé republiky a dalšími osobnostmi.¹⁹⁷

Z výše uvedeného lze spatřit určité napětí uvnitř advokátního stavu, ba dokonce několik názorových proudů. Je nutno zmínit, že názorové střety jsou přirozeným důsledkem fungující demokratické stavovské organizace čítající tisíce členů. Apel

¹⁹⁶ NĚMEC, Robert. Projevy advokátů-politiků nejsou stanovisky ČAK ani advokacie. *ADVOKÁTNÍ DENÍK* [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/02/22/robert-nemec-projevy-advokatu-politiku-nejsou-stanovisky-cak-ani-advokacie/>

¹⁹⁷ Otevřený dopis skupiny advokátů a advokátek předsedovi ČAK Robertu Němcovi. *ADVOKÁTNÍ DENÍK* [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/03/02/otevreny-dopis-skupiny-advokatu-a-advokatek-predsedovi-cak-robertu-nemcovi/>

předsedy České advokátní komory byl veden snahou o co nejmenší důsledky politického boje na ty advokáty, kteří nejsou politicky činní, přičemž byl dle mého názoru učiněn vhodnou formou, neadresně. Nelze však kritizovat ani nesouhlasnou odpověď některých dotčených advokátů, neboť pokud se advokát nedopustil kárného provinění, o čemž musí rozhodnout příslušné orgány České advokátní komory, nemělo by docházet ke kritice občanských a politických postojů advokátů, neboť pluralita názorů je nezbytnou složkou fungujícího demokratického systému. Systém by dle mého názoru nikdy neměl podlehnout dojmu absolutní neomylnosti a z toho vyplývající cenzuře oponentních názorů, byť nemusejí být pravdivé. K posouzení pravdivosti politických projevů je totiž nutný jistý odstup, naplnění či nenaplnění obav, avšak často se jedná o složitou problematiku, ke které neexistuje jednotný a neomylný přístup. Jsem přesvědčena, že na politické projevy, pokud jsou v souladu se zákonem a nezpůsobují např. deliktní odpovědnost, je nutno nahlížet s větší mírou benevolence, a to i v případech, kdy zastávají menšinový společenský názor, neboť jsou to právě advokáti, kdo svou nezávislostí na státní moci mohou zajistit účinnou ochranu a obranu práv občanů právě před státní mocí. Tento přístup přináší i rizika, a to např. dezinformace či nepravdivost výroků, jež se mohou prostředky elektronické komunikace šířit k neurčitému množství adresátů. Jsem však přesvědčena, že demokratický přístup je ve svém důsledku způsobem nejlepším, neboť svobodná konkurence názorů a projevů se vypořádává s extrémismem nejlépe. De lege ferenda nepovažuji za nutné činit legislativní změny, považovala bych však za vhodné, aby byla zachována politická svoboda projevů advokátů, neboť jednou z úloh advokacie je i ochrana demokratických principů, jež svým významem převyšuje excesy některých advokátů.

Závěr

Profesní etika advokátů představuje natolik širokou problematiku, týkající se několika vědních oborů, že v rozsahu práce diplomové nelze uceleně obsáhnout veškeré její nabízející se aspekty. V představené práci bylo postupováno od obecných pojmů a východisek spojených s etikou, po větší konkretizaci a zaměření na vybraná práva a povinnosti advokátů v etické oblasti, s poukázáním na jejich svobodu projevu, a to jak v rovině občanské či osobní, tak v rovině politické, neboť zapojení advokátů do veřejného života je nejen časté, ale dle mého názoru rovněž žádoucí. V tomto směru tak práce není jen prolegomenou do tohoto vědního oboru, ale přináší i můj osobní, individuální náhled na tuto problematiku, jež se v advokátních kruzích stále významněji diskutuje. Z tohoto pohledu jsem rovněž považovala za důležité věnovat pozornost, vedle základních pojmů etiky, morálky, práva a vztahu mezi nimi, i historickým základům advokacie, a to nikoliv rozsáhlým přehledem dějin advokacie, ale formou kratšího historického exkurzu, který čtenáře seznámí s historickým vývojem advokacie a měnící se společenskou rolí advokátů, jakož i se smyslem a posláním advokacie jako takové. Bez znalosti historického utváření této profese, lze jen těžko pochopit její provázanost s etickými normami a rigidní přístup v jejich dodržování, avšak právě tento historický přístup ukotvil advokacii jako vážené, důstojné, ba dokonce noblesní povolání. Rozvolnění etických pravidel, by tak dle mého přesvědčení bylo ohrožením onoho poslání, jakož i fiduciárního vztahu mezi advokátem a klientem, k němuž přirozeně cílí nejvíce advokátových povinností.

Zaměřením této práce však bylo zejména posouzení vztahu profesní etiky advokátů s jejich projevy, respektive svobodou projevů, a to jak při poskytování právní služby, v souvislosti s jejím poskytováním, tak zcela bez souvislosti s poskytováním právní služby. Jistá omezení projevů advokáta v souvislosti s poskytováním právní služby jsou smyslem existence profesní etiky a tedy nejsou překvapením, avšak postupný vývoj a interpretace etického kodexu, jakož i novelizace § 17 zákona o advokacii, provedená na základě zákona č. 527/2020 Sb., se explicitně zaměřuje na sféru soukromého života advokáta, a to s přímými důsledky na život profesní, respektive vážnost a důstojnost advokátního stavu, a z toho vyplývající případný kárný postih advokáta. Ačkoliv kárná praxe dospěla již dříve k závěrům, že dodržování etického kodexu se týká i mimopracovního života advokáta, tak po provedené zmíněné legislativní změně je tato interpretace i v souladu se zákonným zněním. Je však otázkou, zda naopak

zákonny rámec dále neovlivní kárnou praxi přísnějším směrem, a to právě v rovině čistě občanské, případně politické, s advokací přímo nesouvisející. Jak bylo v práci diskutováno, v tomto směru jsem pro zdrženlivější přístup, neboť nelze advokáty omezit v ústavní svobodě projevu tam, kde vychází z jejich nezávislosti, osobního přesvědčení, případně i úlohou advokacie jako určité protiváhy státní moci. Ve sféře politické pak omezení projevů advokáta mohou kolidovat s úlohou politiky v demokratické společnosti. Jsem tak toho názoru, že v oblasti politické, je nutno tolerovat větší volnost a svobodu projevů advokátů, a to až na úroveň jakéhokoliv jiného občana, tedy v intencích zákona, neboť jen tak lze zajistit advokacii jako svobodnou a nezávislou. Politické působení advokátů považuji za přínosné a žádoucí, i přes vědomí různorodosti politických názorů, případně excesů několika málo advokátů. Osobně shledávám za rozumnou interpretaci Karla Čermáka, který požadavky čl. 4 odst. 3 etického kodexu na věcnost, strážlivost, a nikoliv vědomou nepravdivost, směřoval pouze na projevy činěné v souvislosti s výkonem advokacie, nikoliv např. na projevy politické či umělecké.

Jsem dále přesvědčena, že Česká advokátní komora měla novelizaci znění § 17 zákona o advokacii mnohem více diskutovat, neboť se jednalo o změnu s dopadem na soukromý život každého advokáta, představující možný kárný postih i za čistě mimopracovní jednání či projevy. Absence diskuse uvnitř advokátního stavu přinesla do advokátní obce zbytečné napětí, které je do značné míry neopodstatněné, avšak existující. Důsledná obrana důstojnosti advokátního stavu je Českou advokátní komorou v kárných řízeních činěna správně, což potvrzuje i judikatura Nejvyššího správního soudu ČR. Je však otázkou, jakým směrem se dále vyvine interpretace advokátních etických norem, a to s ohledem na stále zvětšující se tlak společnosti na neformálnost jednání či celého životního stylu se stále snižující se mírou soukromí. Etické předpisy tak jdou tzv. proti směru, kterým se společnost ubírá, a proto jsem přesvědčena, že nelze na advokáty klást stále zvětšující se požadavky, neboť etická pravidla jsou součástí pravidel společenských a nemohou proto obstát, bez dobrovolnosti v podřízení se jim.

De lege ferenda nenavrhuji konkrétních legislativních změn, považuji však za přínosné, aby případná kárná řízení více zohledňovala a oddělovala porušení etických norem advokátem ve vztahu ke svému klientu a ve vztahu k osobnímu životu advokáta, včetně toho politického. Je nesporné, že je advokát i ve svém osobní životě svázán pravidly advokátní etiky, neboť nepřestává být příslušníkem advokátního stavu. Jak bylo

v předchozích kapitolách konstatováno, je povinen nejen povinností kolegiální, ale i určitou sdílenou odpovědností za celý advokátní stav. Každý advokát by tak měl své projevy, a to nejen ty pracovní, korigovat způsobem, aby nesnížil důstojnost celého advokátního stavu, avšak stále v mezích osobní i politické svobody projevu. Věřím, že naprostá většina advokátů je v projevech umírněná, přičemž kárná řízení v souvislosti s mimopracovní sférou života, jsou spíše výjimkou. Mám tak za to, že dnešní generace advokátů předá toto společenské poslání další generaci stále v rovině vážené, důstojné, svobodné a nezávislé.

Seznam použitých zkratek

ČAK	Česká advokátní komora
ČR	Česká republika
USA	Unitated States of America (Spojené státy americké)
Etický kodex	Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex)
Zákon o advokacii	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- 1) ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Přeložil Karel ŠPRUNK. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0917-5.
- 2) BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes: vybrané texty z dějin a současnosti advokacie*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2000. ISBN 80-902627-7-5.
- 3) BALÍK, Stanislav. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. ISBN 978-80-7035-427-8.
- 4) BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4.
- 5) BÍLÝ, Jiří. *Základy etiky, estetiky a religionistiky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-21-x.
- 6) BLÁHA, Arnošt Inocenc. *Ethika jako věda: úvod do dějin a teorie mravnosti*. Brno: Atlantis, 1991. Prosum. ISBN 80-7108-023-3.
- 7) HAPLA, Martin a Tomáš FRIEDEL. *Profesní etika právníků*. Brno: Nugis Finem Publishing, [2022]. Merit coursebook selection. ISBN 978-80-7614-007-3.
- 8) HERZOGOVIČ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8.
- 9) JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-42-2.
- 10) KINDL, Vladimír a Michal SKŘEJPEK. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. Upravené a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2.
- 11) KNOLL, Vilém, ed. *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-120-5.
- 12) KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994.
- 13) KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Etický kodex advokáta: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-129-5.
- 14) KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-631-1.
- 15) KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademezum profesijnej etiky)*. Vyd. 1. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-808-0781-859.
- 16) MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.
- 17) MAUR, Jakub. *Výkon advokátní praxe*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-680-1.

- 18) NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-92-x.
- 19) NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-195-3.
- 20) PELIKÁN, Martin. *Shrnutí předpisů o advokacii*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-664-9.
- 21) REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. Bratislava: Kaligram, spol. s.r.o., 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.
- 22) SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: Živa, 1994. ISBN 80-901745-2-3.
- 23) SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-26-0.
- 24) SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-758-7.
- 25) SOBEK, Tomáš. *Právní etika*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-333-9.
- 26) SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3.
- 27) SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Alena MACKOVÁ a Martin VYCHOPĚŇ. *Advokátní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-659-3.
- 28) THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.
- 29) VANĚK, Jiří. *Principy obecné, ekonomické a informační etiky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. Ekonomie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86861-54-6.
- 30) *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2.
- 31) *Z minulosti advokacie: sborník příspěvků z ... konference o dějinách advokacie*. Praha: Linde, 2005-^^^-. ISBN 978-80-7201-730-0.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- 1) ČERMÁK, Karel, Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů ČR. Komentář. 2. vydání. Praha: Česká advokátní komora, 2000. Dostupné online na https://www.cak.cz/assets/files/180/BA_00_Z1.pdf. s. 23
- 2) Kárný senát ČAK napomenul advokáta Mgr. Leonida Kuschnarenka. *UNIE ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/11/14/karny-senat-cak-napomenul-advokata-mgr-leonida-kuschnarenka/>

- 3) Kárné žaloby na advokáty: Nečinnost, kolize, porušení mlčenlivosti i nekolegiální vztahy: Osobní život advokáta je svázán etickým kodexem. *Česká justice* [online]. [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/09/karne-zaloby-na-advokaty-necinnost-kolize-poruseni-mlcenlivosti-i-nekolegialni-vztahy/>
- 4) LATA, Jan. Limity obhajoby v kárné praxi České advokátní komory. *Bulletin advokacie*. 2016, 2016(1-2), 2. ISSN 1210-6348. s. 80
- 5) Myšlenka zakladatelů. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/#section-myslenka>
- 6) NĚMEC, Robert. Projevy advokátů-politiků nejsou stanovisky ČAK ani advokacie. *ADVOKÁTNÍ DENÍK* [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/02/22/robert-nemec-projevy-advokatu-politiku-nejdou-stanovisky-cak-ani-advokacie/>
- 7) NĚMEC, Robert. Zamyšlení k mediální pověsti české advokacie. *Epravo.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/zamysleni-k-medialni-povesti-ceske-advokacie-92553.html>
- 8) Otevřený dopis skupiny advokátů a advokátek předsedovi ČAK Robertu Němcovi. *ADVOKÁTNÍ DENÍK* [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/03/02/otevreny-dopis-skupiny-advokatu-a-advokatek-predsedovi-cak-robertu-nemcovi/>
- 9) Povinnosti advokáta. *Česká advokátní komora* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>
- 10) *Přehled představenstva ČAK: 34. schůze představenstva, 11. - 12. ledna 2021* [online]. In: . [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/priloha_3_2021_01.pdf
- 11) ROZEHNAL, Aleš. Limity obhajoby. *PRÁVNÍ PROSTOR* [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/limity-obhajoby>
- 12) Společné prohlášení advokátů, aneb není míru bez boje. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/>

- 13) Společné prohlášení advokátů, aneb není míru bez boje. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/#section-myslenka>
- 14) Společné prohlášení advokátů, aneb není míru bez boje. *PROHLÁŠENÍ ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://prohlaseniadvokatu.cz/#section-signatari>
- 15) Zákon o mnohém jiném než Anti-Money-Laundering. *UNIE ADVOKÁTŮ* [online]. Dostupné z: <https://www.unieadvokatu.cz/zakon-o-mnohem-jinem-nez-anti-money-laundering>

3. Seznam použitých právních předpisů

- 1) Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex)
- 2) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb., Listina základních práv a svobod
- 3) Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

4. Seznam použité judikatury

- 1) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003
- 2) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2007, sp. zn. 4 Ads 111/2006
- 3) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 10 As 166/2014
- 4) Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 9 Ad 10/2015
- 5) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 5/94
- 6) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 8/97
- 7) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 10/98
- 8) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 8/00
- 9) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 15/00
- 10) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 28/02
- 11) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 8/08
- 12) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 3/09
- 13) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 69/13

14) Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp.zn. K 27/15

15) Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 13. 10. 2022, sp. zn. K 47/2022, ve spojení s rozhodnutím odvolacího kárného senátu odvolací kárné komise ČAK ze dne 30. 1. 2023

5. Seznam ostatních zdrojů

Léger, Philippe, Generální advokát při projednávání případu Nova před Evropským soudním dvorem: *The European Lawyer*, červen 2002

Profesní etika advokátů v České republice

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o tématu profesní etiky advokátů v České republice. Práce je složena z pěti kapitol, jež se liší svou mírou abstraktnosti, přičemž s přibývajícemi kapitolami je snaha o postupnou navyšující se konkretizaci. První kapitola je obecným úvodem, vymezujícím základní pojmy související s vybraným tématem tak, aby přispěla k porozumění nejen jejich významu, ale také vzájemným vztahům mezi nimi. Obecné pojmy morálka, etika a právo, které jsou definovány a přiblíženy i jejich vzájemnou provázaností, jsou základním pilířem pro tuto práci. Následuje představení profesní etiky a etického kodexu. Kapitola druhá je věnována historii advokacie, a to od samotných počátků, až po dějiny novodobé, neboť shrnutí zásadních milníků historie advokacie souvisí s tím, jak advokacii vnímáme dnes, včetně jejich zásad a etických pravidel. Historický exkurz tak mapuje postupný vývoj advokacie od prvních římských řečníků po podobu advokáta v dnešním pojetí. Cílem této kapitoly je i zaznamenání historického vztahu mezi etikou a advokací. V kapitole třetí se zaměřuji na podobu dnešní advokacie a na prameny její právní úpravy. Pozornost věnuji zákonu o advokacii a etickému kodexu, rovněž pak představuji Českou advokátní komoru, včetně jejich orgánů. Kapitulu uzavírá podtitul kárná odpovědnost advokáta, kde popisují kárné řízení, jeho průběh i způsoby ukončení, jakož i druhy kárných opatření. Čtvrtá kapitola demonstruje konkrétní práva a povinnosti advokáta promítající se do jeho soukromého života. Nejprve je představena osoba advokáta, spolu s požadavky, jež jsou na ni kladeny, se zaměřením na nezávislost a důstojnost advokátů a advokátní mlčenlivost. Následuje bližší orientace na projevy advokáta, které jsou dále děleny podle toho, do jaké míry souvisejí s poskytováním právních služeb. Dále se pojednává o svobodě v projevu advokáta s poukázáním na její rozsah omezení, zejména v soukromém životě. Tuto práci uzavírá kapitola o vztahu profesní etiky advokátů a jejich osobního života, kde se zaměřuji konkrétněji na soukromou sféru života advokáta a jeho souvislost s příslušností k advokátnímu stavu, jakož i důsledky z toho vyplývající, přičemž větší pozornost věnuji i přímo politickému zapojení v komparaci s etickými pravidly stanovenými pro výkon advokacie.

Klíčová slova: profesní etika, advokát, osobní život

Professional ethic of advocates in the Czech Republic

Abstract

This diploma thesis talks about professional ethic of the advocates in the Czech Republic. The paper consists of five chapters varying in the degree of abstractness, the further the chapter the more concrete. First chapter gives general introduction describing basic terms related to the chosen topic, here the aim is to understand not only these terms but also relations among them. General terms such as morals, ethic and law which are all defined and shown in their interconnection are the essential mainstays for this thesis. There follows the introduction of the professional ethic and ethical code. The second chapter deals with the history of advocacy starting from the very beginnings and ending with recent history since the fundamental milestones in the history of advocacy still influence the way we perceive advocacy nowadays, including its regulations and ethical rules. This trip to history shows development of advocacy beginning with the Roman speakers to today's work of an advocate. The goal of this chapter is also to record historic relationship between ethic and advocacy. In the chapter that follows I write about today's advocacy and origins of its legal regulations. I am interested not only in the law about advocacy and ethic code but also in Czech Bar Association including its bodies. This chapter ends with disciplinary responsibility of an advocate where I describe disciplinary proceedings, its progress and the ways it can end, as well as the kinds of disciplinary measures. The fourth part shows concrete rights and duties of an advocate influencing his or her personal life. First the advocate's person is introduced together with the requirements which he or she has to fulfill such as being independent, having dignity and keeping the oath of silence. There follow more concrete demonstrations of the advocate's work which are divided according to which extent they are connected with providing law services. There is also part talking about freedom of speech of an advocate and its restrictions especially in their private life. This diploma paper finishes with the chapter about professional ethic of the advocates and their personal life where I am more concrete about the private part of the advocates lives and its connection to being an advocate, as well as the consequences while I am in more details describing direct political involvement in comparison with the ethical rules set for being an advocate.

Klíčová slova: professional ethic, advocate, personal life